

Upravništvo: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.

Inseratni oddelk: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.

IZKLUČNO ZASTOPSTVO za oglaševanje iz Kr. Italije in tujemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Puccinjeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26
Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Narocila se posebej in velja mesečno L. 3.— Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Srdita bitka na Siciliji

Čete Osi odločno zadržujejo sovražni pritisk — številne ladje in izkrcevalni čolni zadeti in potopljeni — 31 letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 11. julija 1942. vojno poročilo: Srdita bitka je v teku vzdolž obalnega pasu južnozgodnje Sicilije, kjer se italijanske in nemške čete odločno bore z izkrcalnimi silami in hrabro zadržujejo njihov pritisk. Zivahno delovanje obojestranskega letalstva. Lovci Osi so sestrelili 22 letal, protiletalske baterije pa 9. Formacije naših torpednih letal, ki so se

ponovno podale v napad na sovražne konvoje so potopile dva sovražna parnika s skupno 13.000 tonami in eno ladjo nedoločene tipa; poškodovale so poleg tega težko dve križarki in številne druge trgovske ladje, izmed katerih se jih je več vnelo. Ena lahka križarka, 7 transportnih ladij velike in srednje tonaže in mnogo izkrcevalnih ladij je bilo ponovno zadetih od nemškega letalstva, tako da je mogoče s sigurnostjo računati z njihovo poznejšo potopitvijo.

Vsa Italija je en sam granitni blok

Berlin, 10. jul. s. »Deutsche Allgemeine Zeitung« objavlja v današnji popoldanski izdaji članek svojega dopisnika iz Rima, ki pred vsem drugim naglašja, da grožnje Londona proti Italiji niso naperjene samo proti določenim voditeljem, proti sistemu in fašistični državi, temveč proti vsemu italijanskemu narodu. Angleži in Američani so se že prepričali, da sta Italija in Duce neločljiva, da je fašistična Stranka temelj in organ ljudske volje, ki se izraža po Stranki in tej zgodovinski uri italijanskega naroda. V svojem pomembnem govoru pred direktorijem Stranke, piše nadalje dopisnik berlinskega lista, je Mussolini razbil zadnje iluzije sovražnika, dočim odmev njegovih besed v italijanskem narodu ojačuje prepričanje, da tudi v Italiji tvorijo voditelji in podrejeni en sam granitni blok. S svojim totalnim bombardiranjem zadeva sovražnik brez razlike ves italijanski narod. Vesti italijanskih vojakov, ki prihajajo iz njegove ujetništva, kažejo, da hoče sovražnik ponižati, mučiti in zaslužiti ves italijanski narod. Nadalje zatrjuje nemški dopisnik, da se italijanski narod v vrtincu dogodkov prejšnjega stoletja ni oddaljil od ideala narodnega edinstva. Niti Napoleonu, niti Metternichu ni uspelo napraviti iz Italije zgolj zemljepisno tvorbo. Ponos italijanskega rodu, ki izhaja iz vere Rima, spomin na klasično dobo srednjega veka, tradicionalni duh neodvisnosti in nazadnje tudi strahilo tujega tlačanstva, držijo v budnosti čustvo svobode in časti italijanskega naroda.

„Vdor vandalov“

Stockholm, 10. jul. s. List »Socialdemokraten« poroča, da je švedski raziskovalec Goesta Moberg izjavil, da se vdor tujih čet s Severne Afrike lahko primerja vdoru vandalov. Dodal je, da vdorne čete do skrajnosti kvarno vplivajo na vero in moralno domačega prebivalstva.

Zgodovinski pomen italijanskega odpora

Berlin, 10. jul. s. Razvoj dogodkov se bolj povzdiguje važnost in primernost nedavnega Ducejevega govora pred direktorijem Stranke. »Basler Nachrichten« razčlenjuje v uvodniku Ducejev govor ter pripominja, da ima Mussolini prav, če opozarja

„Angleški mir“

bi pomenil popolno uničenje imperija in vseh življenjskih pogojev italijanskega naroda

Rim, 10. jul. s. Anglosasi so sovražnik št. 1. Dokaz te resnice ne nudi samo zgodovina angleškega imperijalizma, temveč zlasti politika in vojskovanje Anglosasov proti Italiji, s katero hoče Anglija zadušiti, sleherni možnost za razširjenje in razvoj italijanskega naroda. To dokazujejo izjave odgovornih angleških predstavnikov in pisanje vsega angleškega tiska.

Nedavno je londonska revija »Nineteenth Century« objavila članek, s katerim je hotela dokazati, da je pogoj brezpopojne predrade za vse sile trojnega pakta zmota. Ne zaradi tega, ker bi bil nevaren in nespameten, če bi vojna še trajala, ki nikakor ne ni odločena, temveč zaradi tega, ker je pisec bedasto mislil, da bi bilo brez tega pogoja mogoče ločiti Italijane od nemških

zaveznikov ali pa vsaj Italijane od fašizma. Pod tem pogojem, dodaja revija, bi bilo potrebno, da se italijanska mornarica in letalstvo predata in da Italijani prepustijo nekatere strateške točke, tako Pantellerijo, ki bi postala angleška, Istrijo, Jugoslavijo in nekatere otoke Grčije. Potrebno bi bilo, da se Italijani popolnoma odrečejo svoemu imperiju onstran morja, da obdrže pol orožjem skrajno omejeno število vojakov za potrebe notranjega reda, da se odrečejo vsem strateškim postojankam in prav tako političnim ter gospodarskim na Balkanskem polotoku, da se odpovedo pravici in življenjskim zahtevam v Sredozemlju. Tak je angleški mir, stvorjen z najbolj odvratno sebičnostjo in z najbolj nesramnim angleškim imperijalizmom.

Delovni program Čandra Boseja

Sonnan, 10. jul. s. Čandra Bose, predsednik indijske lige za neodvisnost, se je razgovarjal z zastopniki tiska in potrdil sklep, da je treba odstraniti angleški vpliv v Indiji. Obrazložil je, s katerimi stvarnimi sredstvi je mogoče ustvariti neodvisnost Indije. Bose je poddal predvsem štiri točke: 1. Stvoriti je treba drugo protiangliško črto v vzhodni Aziji; 2. združiti sile dveh milijonov v vzhodni Aziji bivajočih Indijcev; 3. ojačiti narodno vojsko in 4. vključiti tudi ženske v borbene vrste.

Indijska narodna vojska

Tokio, 10. jul. s. V tokijskih vojaških krogih menijo, da šteje indijska narodna vojska že več deset tisoč ljudi. Tej vojski ne pripadajo samo edince, ki so se udeležile parade v Sonanu, temveč tudi topni-

štvo, pionirji in izvidniški oddelki. Poudarjajo, da se oficirji in čete narodne vojske že dolgo vežbajo. Omenja se nadalje, da so Japonci v borbah na Malaji podpirali številni indijski prostovoljci. Uradni jezik teh čet je hindujščina. Indijske šege in običaji glede prehrane, obleke in stanovanja se strogo spoštujejo. Politični krogi v Tokiu so mnenja, da bo indijska narodna vojska spravila k pameti tiste ljudi, ki so še pod vplivom angleške sile, katera je na delu proti osvobodilcem vzhodne Azije.

Nov indijski pozdrav

Sonnan, 10. jul. s. Liga za indijsko neodvisnost je odredila, da naj bo odslej geslo »Jai hind«, kar pomeni zmago za Indijo, odslej pozdrav med Indijci namesto pozdrava s pestjo, ki se odpravljajo. Odrejeno je nadalje, da se bo Čandra Bose, predsednik lige, odslej nazval »Nohaj«, kar se pravi poglavar.

Duce sprejel Zvezni direktorij iz Luce

Rim, 10. julija s. Duce je sprejel zvezni direktorij iz Luce. Zvezni tajnik je izpričal domno vero Crnih srajc Luce v usodo trgovine in Duceja ter je Duceju izročil en milijon lir, ki so bile nabrane med gospodarskimi kategorijami pokrajine ob imenovanju Carla Scorze za tajnika Stranke. Duce je vrnil pozdrav ter povečevalno zvestobo in pogum ljudi iz Luce kjer ima fašizem najplemenitejšo tradicijo. Duce je izrazil svoje zadovoljstvo sprito darila in je določil 500.000 lir za prizadete ob napadih na Livorno, 300.000 lir za prizadete v Grossetu in 200.000 lir za civilno bolnico v Lucci. Duceju je bila nadalje poudarjena knjiga Eugenia Lazzareschia in Ferranda Parvija »Luce v zgodovini umetnosti in industriji« v imenu industrijev iz pokrajine.

Odlikovani letalski poveljniki

Rim, 10. jul. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar je na predlog Duceja odlikoval z viteškim križem savojškega vojaškega reda letalske brigada generala Paola Scernadorija in Carla Fraga ter polkovnika pilota Marii Grettija zaradi izrednih zaslug, katere so si pridobili v sedmih vojnih.

Novi zakonski načrti

Rim, 10. jul. s. Pod predsedništvom podpredsednika zbornice fašijev in korporacij Graya in ob navzočnosti državnih podtajnikov finančnega ministrstva Pellegrinija Giarpetra, poljedelskega ministrstva Spadolere in ministrstva za korporacije Conzia sta se sestali zakonodajni komisiji za poljedelstvo in industrijo ter razpravljali o zakonskem osnutku glede unifikacije obveznega zavarovanja ob nesrečah pri delu v industriji in poljedelstvu. Po poročilu nac. svetnika Adinolfija in po pripombah svetnikov Ajnija, Bignardija, Geninija in Campija, katerim je odgovoril državni podtajnik ministrstva za korporacije, je bil zakonski osnutek brez sprememb odobren. Nato sta se ti dve komisiji tudi pod predsedništvom podpredsednika Graya sestali s komisijami za trgovinsko inženjstvo ter za profesije in umetnost in razpravljale o osnutku zakona glede povečanja pokojnin in zavarovalnih prispevkov za invalidnost in starost. Poročal je nac. sv. Cascia. Sledila je obširna debata, katere so se udeležili razen podtajnikov za finance in korporacije tudi nac. svetniki Agodi, Capoferri, Gottardi, Lantini, in poročevalec Cascia. Osnutek zakona je bil s spremembami sprejet. Odobreni so bili nadalje zakonski osnutki glede izvažanja in uvažanja v bivše jugoslovansko ozemlje, ki je bilo priključeno Italiji (poročevalec Sessa) in glede koncesij ob začasnem uvažanju (por. Sereno).

Dalmacija za bojavnike

Spalato, 10. jul. s. Na pobudo Zveze borbenih fašijev se je začelo v Spalatu zbiranje volne za bojavnike in še enkrat so fašisti proti boljševizmu in polni najbolj neomajne vere v zmago, je navesti primer tovariša Riccardo Sava, očeta spalatskega mučenika, ki je prinesel volnena oblačila nepozabnega Giovannija. Zveznemu tajniku, ki je častitljivemu očetu izrekel besede zahvale, je Riccardo Savo odgovoril: »Podaril sem domovini svojega sina, moje srce je kravalo, a vnelo se je v neizkrcljivem sovraštvu proti sovražnikom človečanstva. Giovannija oblačila sem ljubosumno hranil. Danes jih darujem bojevnikom, kajti dolžnost nas vseh je, da sodelujemo za zmago. Federale, na razpolago sem vam, zapovejte! Če mi visokostarost ne dovoljuje, da bi se uvrstil v prvo črto, sem vendar le vedno blizu Ducejevega srca, sem vedno blizu srca italijanskih vojakov.«

Drugi značilni darovi so bili nadalje darovi otrok fašističnega mučenika Antonia Manna, sestre mučenika Riccardo Bukasovicha in matere Marie Bolave, fašistične žene iz Traua, ki jo je na barbarski način umoril neki komunist, ki je delala na polju.

Predsednik vlade Filov v Makedoniji

Sofija, 10. jul. s. Ministrski predsednik Filov in prosvetni minister Jostov sta ob spremstvu uradnih osebnosti prepotovala ozemlje Makedonije, ki je bilo zopet priključeno Bolgariji in obiskala več krajev. Ministrski predsednik je bil povsod toplo sprejet. Prebivalstvo je povsod izrazilo svojo globoko privrženost domovini in globoko hvaležnost za skrb, ki jo država in uprava izkazuje prebivalstvu.

Petrolejski požar v Gibraltarju

Lizbona, 10. jul. s. Iz Londona poročajo, da se je v Gibraltarju primeril drugi požar petroleja v tem tednu. V nekem petrolejskem skladišču so se plameni dvignili stotine čevljev visoko. Nastopili so gibraltarski gasilci. Oblasti so uvedle preiskavo, da dožene vzrok požara.

Velika bitka na vzhodu divja dalje

Nadaljnjih 193 sovjetskih tankov uničenih in 85 sovražnih letal sestreljenih

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 11. jul. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo: Velika bitka na vzhodu divja dalje. Nasim četam je v težkih bojih uspelo pridobiti nadaljnje ozemlje in uničiti 193 sovražnih oklopnih voz. Letalstvo je kljub slabim vremenskim pogojem z močnimi silami podpiralo napade kopne vojske. Zbirališča oklopnih vozil in vojske so bila razbita ter 85 sovjetskih letal sestreljenih.

Lahke nemške pomorske edince so presenetljivo napadle »pristanišče Ačunjev ob Azovskem morju« in potopile tri obalne ladje, tri nadaljnje pa težko poškodovale. Na južnozgodnje obali Sicilije so v teku močnih bojev nemških in italijanskih čet z izkrcalnimi sovražnimi bojnimi skupinami. Nad Sicilijo in morskim področjem okoli

otoka je bilo doslej sestreljenih 64 sovražnih letal. Italijanska torpedna letala so potopila tri ladje, med njimi dve transportni ladji s 13.000 tonami in poškodovala v skupnem napadu z močnimi nemškimi letalskimi skupinami tri križarke ter več velikih in srednjih transportnih ladij in mnogo izkrcevalnih čolnov tako težko, da je več izmed teh ladij mogoče smatrati za potopljene.

V Rokavskem prelivu je prišlo 10. julija do bitke med skupino angleških rušilcev in brzih čolnov ter nemškimi lahкими pomorskimi edincami. En angleški rušilec in dve topničarki sta bili s topovskim ognjem potopljeni, druge pa težko poškodovane. Na nemški strani je bila izgubljena ena edinica, katere posadka je po večini rešena.

Tehnična in taktična premoč nemškega orožja prihaja vedno bolj do izraza

Monakovo, 10. jul. s. »Münchener Neueste Nachrichten« poudarjajo glede strahovite bitke, ki divja na vzhodni fronti v odseku skoraj 250 km, da je nemško poveljstvo odvzelo nasprotniku v 24 urah pobudo, katero je smatralo za pridobljeno v divjem napadu. Velik protinapad, s katerim je Nemcem uspelo prodrati v utrjeni obrambni sistem nasprotnika, je prisilil Sovjete k borbi v odseku, katerega si gotovo niso izbrali v svojih načrtih. Ko je bila strta globoka utrjena črta, se je borba razvila na odprtem polju, kjer je taktična superiornost Nemcev v celoti prišla do izraza. Na tisoče tankov, letal in baterij vseh kalibrov, ki jih je sovražnik spustil v oči, ne morejo zadržati nemškega prodiranja in tudi ne zapreti vrzeli, skozi katero se raz-

širjevo nemške o vizije. Prezgodaj je še napovedovati končni izid borbe, poudarja list, toda gigantse izgube Sovjetov v prvih štirih dneh bitke na ljudeh, tankih in letalih, v primeri s katerimi so nemške izgube neskončno manjše, so za nas že zdaj potrdile, da je tehnika in taktika nemškega orožja daleč prekosila sovražnikovo orožje in si zagotovila odlično prednost v tej prvi fazi polne bitke na boljševiški fronti. Anglosaški zavezniki, zaključuje list, so pod vtisom silovitosti in učinkovitosti novega nemškega napada in to tembolj zaradi tega, ker so upali, da bodo z ojačenjem terorističnih letalskih napadov in s pripravami za invazijo, katere mi nikakor ne podcenjujemo, lahko preprečili Nemčiji odločno ofenzivo na vzhodni fronti.

Nadaljnji nemški uspehi pri Bjelgorodu

Berlin, 10. jul. s. Velika bitka na vzhodni fronti je po nemškem protinapadu dosegla nadaljnje uspehe, zlasti v odseku Bjelgoroda. Vojaški sodelavec DNB naglašja, da sovražnik meče neprestano v boj nove sile, ne da bi uspel obvladati, na katerikoli točki nevarnost, ki lahko nastane že pri sedanjem položaju. Njegove izgube so ogromne in lahko se trdi, da nasprotnik še v nobeni fazi te vojne ni utrpel takih izgub v razdobju petih ali šestih dni. Uročenje 1227 tankov in nad tisoč letal je v sovjetski bilanci negativna postavka, ki prav v sedanjih fazi vojne ne more ostati brez posledic. V nasprotju s tem, tako se poudarja, so nemške izgube majhne. Dejstvo, da pristojne nemške strani ne izražajo nobene sodbe o končnih ciljih bitke na vzhodni fronti, kaže, da presenečenja nikakor niso izključena. Glede bodočega razvoja vojaških dogodkov na vzhodni fronti se poudarjajo dejstva, ki izhajajo iz naraščajočega dotoka domačih čet, katere so pripravljene za borbo proti boljševizmu. Te lahko razdelimo v naslednje kategorije: 1. kontingenti ruske neodvisne armade prostovoljcev ruske narodnosti, ki jih vodi general Vlasov; 2. kontingenti ukrajinske neodvisne vojske, ki so se stvorili takoj po zasedbi Ukrajine in ki so pripravljene prostovoljno se boriti proti boljševizmu; 3. polki donskih, kubanskih in tereških kozakov, zvestih svojim izročilom, ki so smrti; sovražnik boljševizma; 4. edince prostovoljcev s Kavkaza in Turkestanu, ki se junaško bore za svobodo.

Tudi Dansko hučejo razdejeti

Kodanj, 10. jul. s. Na Danskem je povzročila presenečenje zahteva, ki jo je zastavil Sir Archibald Southby v angleški spodnji zbornici, naj britsko letalstvo raztegne svoje napade tudi proti danskim ladjedelnicam in tovarnam. Poleg tega bi bilo treba po zahtevi Siru Southbya bombardirati tudi švedske in norveške električne centrale, ki dajejo Danskemu velik del električne energije.

Zenske med ruski ujetniki

Berlin, 10. jul. s. Nocoj se je doznalo, da so prišli številni sovjetski ujetniki v neko taborišče nedaleč od prve črte v hrbovitnem področju južno od Orla. Med njimi je tudi nekaj žensk, ki so bile obvezno rekrutirane in poslane v borbo v vrsti rednih sovjetskih čet. Nekaj ur po prihodu v nemško taborišče je večina dezertirjev prostovoljno izjavila, da hoče delati v Nemčiji.

Zopet velik uspeh nemških podmornic

Berlin, 10. jul. s. Iz merodajnega vira poročajo, da so nemške podmornice v Srednjem Atlantiku ob braziljskih obalah napadle sovražni konvoj z močnim spremstvom in da so potopile osem parnikov z 51.000 tonami.

Berlin, 10. jul. s. O potopitvi nadaljnjih 8 trgovinskih ladij sovražnika s skupno 51.000 tonami objavlja nemška poluradna agencija naslednje podrobnosti:

Sovražnik je podvel vse mere, da bi se branil pred napadi nemških podmornic. Številna letala so križarila na široko nad konvojem, da bi takoj opozorila spremljevalne edince, ko bi izsledila napadajoče podmornice. Manever nemških podmorniških edinic je bil izveden tako spretno, da so se nemške podmornice postavile v napadalni položaj, ne da bi bile opažene. Ob mraku je bil napad nenadoma izveden ter se je zaključil z odličnimi uspehi. V nekaj urah so bile s torpedi zadete in potopljene tri prevozne ladje, ena petrolejska ladja in ena trgovinska ladja, natovorjena s strelivom, skupno 35.000 ton. Na krovu dveh ladij, in sicer na eni prevozni ladji in na ladji, ki je bila natovorjena s strelivom, so nastali pred potopitvijo siloviti požari in eksplozije, kar kaže, da sta pluli popolnoma natovorjeni. Ostale sovražne ladje so bile v kratkem času žrtev nemških torpedov.

Nov japonski udarec Američanom

Tokio, 10. jul. s. Komentirajoč poročilo glavnega stana izjavljajo na pristojnem mestu, da je sovražnik, ki je utrpel hude izgube, ko se je izkrcal v zalivu Kule na Novi Georgiji, napadel tudi otok Robijano med Rendowo in Novo Georgijo, da bi napravil tam ofenzivno oporišče. Japonsko letalstvo pa je opazilo sovražne pojzku in ga je 7. t. m. s silo preprečilo. Zadalje je sovražniku hude izgube in škodo. »Btega dne so letala japonske mornarice vzdružala silovit dvoboj z več desetoricami sovražnih bojnih letal in jih sestrelila 31, to je skoraj polovico skupine. Dejstvo, da so bila ta letala tipa »Wuogh Consa« kaže pomembnost, ki jo sovražnik pripisuje sedanjim bitki v skupini Salomonskih otokov.

Vznemirjenje v rdečem taboru

Stockholm, 10. jul. s. Vrhovno poveljstvo rdeče armade je izdalo na čete v odseku Bjelgoroda dneвно povelje s pozivom, naj se vsak posamezni sovjetski vojak dobro drži ali umre. Pravijo, da so vesti, ki prihajajo v sovjetski glavni stan z borbenega odseka, zelo vznemirjajoče.

Finsko vojno poročilo

Helsinki, 10. jul. s. Finsko vojno poročilo javlja, da je bilo v zadnjih 24 urah na vseh kopnih frontah obojestransko delovanje topništva in patrulj.

Manifestacija Kölna

Berlin, 10. jul. s. Ceremonijo, ki se je izvršila ob straneh veličastnih obeliskov kölnske katedrale, ki jih sovražnikov terorizem tudi ni poštediti, je kölnsko prebivalstvo počastilo danes žrtve zadnjega sovražnikovega napada. Goste množice so se zgnete na trgu pred katedralo, medtem ko je sredino zasedlo 2000 kölnskih mešanov, ki jim je Hitler podelil križec za vojaške zasluge, ter sorodniki žrtev, ki so jih odlikovali z istim redom z meči. Okrožni vodja Grohe je poveljeval neomajni duh nemškega civilnega prebivalstva, ki ga prizadeva angloameriško barbarstvo.

Bombe na Anglijo

Berlin, 10. jul. s. Nemški težki bombniki so včeraj podnevi napadli južnozgodnje Anglijo in tudi posamezne objekte na področju Londona.

Stockholm, 10. jul. s. Škoda, katero je nemško bombardiranje včeraj popoldne povzročilo na južnozgodnem polročju Anglije in v okolici Londona, je precejšnja. Neko uradno poročilo govori o novih porušenihih poslopjih in o številnih žrtvah.

Roosevelt v vedno večjih škripcih

Lizbona, 10. jul. s. Zanimivo je, kako sodijo v nekaterih krogih angleške javnosti o notranjem položaju v Ameriki. Predvsem pravijo v teh krogih: Zedinjene države ne poznajo moralne in resne neposredne nevarnosti, ki opravičuje žrtve, kakor se dogaja to v utrujenosti in ubogi Angliji. Ameriški narod, ki je v nasprotju s sedanjo trdno stvarnostjo menil, da so prehranjevalni viri narode neizčrpni, je vzemirjen, ker so ga nespodobni vladajoči preslepili in to pojasnjuje reakcijo raznih političnih frakcij, ki se izražajo zelo ostro v stalnih obtožbah proti vladi in Rooseveltovi politiki. Nadajljivi razlog za nezadovoljstvo in skrb je morebitni razvoj anglosuskega zavezništva, kajti nevladice razpustitvi Kominterne in drugih podobnih manevrov Moskve je neupanje do Sovjetov še vedno živo in globoko. Same plutokratske skupine so danes proti Rooseveltu, ki ga obdoljujejo, da je izdal tudi tiste, ki so mu pomagali v kampanji potvarjanja in laži, s katero se je Amerika zavlekla v vojno. Ugotavlja se, da to stanje ojačuje izolacionizem, ki je pravzaprav strahalo za Anglijo. Ameriški narod v svoji nalivnosti ne kaže zanimanja za Evropo in za vojno, v katero je bila država pogrnata v nasprotju s njenimi stvarnimi interesi. Domneva se, da se mora Roosevelt, ki je mnogo bolj zaskrbljen, kakor se zdi zaradi notranjega položaja, spravi z nasprotniki in voditi pravno zunanjo, očitko tudi zato, da si pridobi glasove katolikov. »News Chronicle« ne izključuje, da bo prišlo med volitvami v Zedinjenih državah do nepredvidel in dolgočkov.

lanskega leta. Ministrstvo za poljedelstvo je predvidevalo, da se bo pridelalo letos okrog 2.796.553 bušljev. Račun je slonel na okolišnih dne 1. julija in na primerjavi s pridelkom lanskega leta, ki je znašal 4.175.350 bušljev.

Načrt ameriških Židov za še večje izkoriščanje latinske Amerike

Buenos Aires, 10. jul. s. Iz Washingtona poročajo, da namerava predsednik narodnega odbora za ustvaritev Židovske fronte senator Jongsom propagandno potovanje v države latinske Amerike, kjer upa rekrutirati 200.000 Židov, ki bi se odposlali na fronte sredozemskega bojišča. Istočasno z Jongsomovim potovanjem poročajo o Rockefellerjevi pobudi, da bi se sestavilo brodogradništvu, ki bi jih dobavljala ljudstva latinske Amerike in ki bi jih uporabljale Zedinjene države za svoje vojne namene. Jongsomovo potovanje in Rockefellerjeva pobuda bi imeli edini namen, da se dežele latinske Amerike racionalno in popolno izkoristijo zlasti kot dobaviteljice topovske hrane Zedinjenim državam. Rooseveltov načrt se metodično razvija.

Tudi Brazilija v Rooseveltovih vodah

Buenos Aires, 10. jul. s. Sledeč zgledu republik Srednje Amerike in izvajajoč diktat Bele hiše premešča braziljska vlada tisoče državljanov trojnega pakta v notranjost Brazilije. Iz države San Paolo se je moralo že 50.000 Italijanov, Nemcev in Japoncev preseliti drugam. Bolj kakor zaradi strateških in varnostnih potreb se ukrep izvaja zaradi tega, ker hočejo Zedinjene države odstraniti najbolj delavne in sposobne ljudi iz trgovine in industrije, kakor je bilo storjeno glede Angležev v večjem obsegu, čeprav z manj nasilnimi metodami. Poslovni ljudje v Južni Ameriki intrigujejo pri odgovornih oblasteh, da bi dosegli svoj cilj, ki je tudi cilj Bele hiše. Odstraniti hočejo z ameriške celine sleherno evropsko konkurenco.

Komunisti iz Argentine dobivajo podporo iz Washingtona

Buenos Aires, 10. jul. s. Tiskovni urad argentinske vlade poroča: Zvezna policija je na sedežih dveh političnih krožkov izvršila preiskavo. V enem teh krožkov tiskajo tajen list popolnoma komunističnega značaja. Preiskava je dovela do zaplembe velike množice propagandističnega materiala in dokumentov, iz katerih je razvidno, da poizirajo komunistično stranko z denarjem ne iz Moskve, temveč iz Washingtona številne osebe so bile aretirane. Vladni krogi sledijo pozorno poskusu ekstremističnih levčarskih krogov, da bi se ustvarila argentinska ljudska fronta.

Tudi Kitajska se prebujata

Tokio, 10. jul. s. Dopisnik lista »Tokio Shimbun« v Sanghaju piše, navajajoč mnenje nekaterih kitajskih opazovalcev, da je opaziti čedalje večje nacionalno prebujenje v področju Cvingkinga. Ljudstva notranje Kitajske so si čedalje bolj na jasnem, da vodi edino narodna vlada v Nankingu Kitajsko do uredničenja težen dr. Sunjatsena. To prebujenje pripisovata raznim važnim činiteljem, na primer udeležbi Kitajske v vojni, novi kitajski politiki Japonske, spoznanju kitajskih ljudstev, da so Azijati in da torej ne pripadajo angloameriškim, temveč azijskim narodom, dalje čedalje večjemu zaupanju v razvoj narodne vladavine, prepričanju, da Angloameričanom ni zaupati, in končno »otovitvi«, da čungkingška Kitajska pod Čungkingškim vodstvom nima jasnega vojnega smotra. Dopisnik poroča, vedno na podlagi mnenja kitajskih opazovalcev, da vlada v Cvingkingu obup namesto optimističnega ozračja, ki je prevladovalo ob začetku vojne za veliko Vzhodno Azijo. Kot jasen primer tega obupa navaja dopisnik izjavo, ki jo je podal načelnik glavnega stana čungkingških vojsk general Hojngčün 5. julija v zvezi s svojimi spomini na zgodovino šestletnega odpora. Ta izjava dokazuje, da je Cvingking sedaj izgubil vsakršno upanje, da bi mogel dobiti bistveno pomoč s strani Zedinjenih držav in

Velike Britanije. Dopisnik navaja tudi Čungkingško knjigo »Usoda Kitajske«, ki je bila pred kratkim izdana v Cvingkingu in v kateri izraža kitajski vodja svoje nezadovoljstvo glede tako imenovane pogodbe o medsebojni pomoči, ki so jo podpisali Cvingking in anglosaške sile. Dejstvo, ki je vredno omenbe, je nadalje to, da se vojni smotri, ki jih je proglasil Čungking, sedaj uresničujejo v vseh področjih Kitajske s strani narodne kitajske vlade, ki ji načeljuje Vančingvej. Poseben pomen pripisujejo novi Čungkingški izjavi, po kateri se da s svetovni mir doseči le z osamosvojitvijo raznih vzhodno-azijskih ljudstev. Opaziti je, da sledi Čungkingšek z vso pozornostjo temu, kar se dogaja na Tajskem, v Birmi in na Filipinih, to je v vsej Vzhodni Aziji. Po mnenju zgoraj navedenih opazovalcev pomeni to, da so Čungkingškova ljudstva odkrila danes svoj azijski ponos in da spoznavajo pravičnost smotrov, s katerimi hočejo države trojnega sporazuma ustvariti nov svetovni red. Videti je, da je nova kitajska politika, ki jo je započela Tojova vlada in pri kateri sodeluje narodna kitajska vlada, prebudiča to novo teženjo v čungkingškem prebivalstvu. Kot dokaz za to navajajo čedalje večji dotok čungkingških prebivalcev v kraje, kjer vlada pod oblastjo narodne vlade mir.

SPORT

Razpis damskega atletskega prvenstva v Ljubljani

Lahkoatletska zveza v Ljubljani razpisuje damsko prvenstveno tekmovanje v Ljubljani dne 24. julija. Tekmovanje bo na sportnem igrišču Hermesa v Šiški. Zbirališče tekmovalk, razdelitev števil in poziv bo ob 17. Spored je naslednji: ob 17.30: 100 m predteki, skok v daljino in met diska (1 kg); ob 18.: met krogle (4 kg) in 100 metrov finale in ob 18.30: stafeta 4x60 metrov in met kopja (800 g). Prijave sprejema zveza do 22. t. m. do 18. v zveznem tajništvu. Za vsako posamezno tekmovanje je taksa 1 liro, za vsako stafeto pa 3 lire. Vsaka atletinja sme startati razen v stafeti največ dveh disciplinah. Tekmovanje se lahko udeležijo atletinje, ki imajo sportno izkaznico. Pri pozivu prejmejo zastopniki klubov tekmovalne številke za svoje atletinje ter jih morajo vrniti sodniškemu zboru takoj po končanem tekmovanju. Za vsako številko, ki bi se izgubila, je treba poravnati 3 lire. Za primere, ki niso predvideni v tem razpisu, veljajo pravila I.A. zveze. Morebitne pritožbe proti tekmovanju je treba vložiti pri vrhovnem sodniku na igrišču najdlje 15 minut po končanem tekmovanju skupno s takso 25 lir, ki se vrnejo, če bi bilo pritožbi ugodeno. Lahkoatletska zveza se odgovarja za poškodbe, ki bi jih mogli utrpeti tekmovalci ali ostali pred tekmovanjem, med njimi ali pozneje. Nagrade: Posamezni: pozlačena kolajna za prvo, srebrna in vsaki panogi, posrebrana kolajna za drugo, zlatina za vsaki panogi.

Opozorilo klubom! Klub, ki bo dosegel najboljše izide, prejme plaketo CONIA. Za stafeto se točke podvojijo.

Med vrstami

Ko je slavni ruski zdravnik Vasiljev umiral, je bilo okrog njega več znanih tovarišev iz stroke, ki jih je nagovoril takole: »Gospodje! Preden bom umrl, se zavedam vsaj tega, da puščam za seboj tri prav posebno dobre zdravnike.« Navzoči so ga začeli nadlegovati, naj pove, koga misli med temi zdravniki, kajti vsak je mislil, da je tudi on med izbranimi. »Tem trem zdravnikom,« tako je odgovoril Vasiljev smehljaje, »pravimo: voda, telovadba in dijeta.« * * * Znani hrvaški teniški igralec Drago Mitić, ki je v družbi še nekaterih zastopnikov hrvaškega tenisa nastopil na mednarodnem prvenstvu v Bratislavi, je doživel tamkaj neprijetno presenečenje. V predzadnjem kolu je zadel na slovaškega prvaka dr. Filla, ki ga je z dvema neoporečnima zmagama izločil iz nadaljnega tekmovanja. Sicer pa so se Hrvači na tem turnirju držali zelo dobro, saj je Pallada dosegel prvo mesto v singlih in zmagal tudi skupno z Mitićem v doubleh, prav tako pa je bila najboljša tudi edina gostja, hrvaška prvakinja Kovačeva. Madžarski plavalni prvak Veghaz je nedavno nastopil na 1.500 m progi in postavil izborni čas 20:15.4. Slovaški nogometaši so gostovali — tega je danes točno teden dni — v Zagrebu s svojim državnim prvakom, ki se letos imenuje »Armadna XI«. Proti temu moštvu je nastopilo zastopstvo hrvaških oboroženih sil, v katerem pa so bili večinoma vsi znani zagrebški igralci mednarodnega slovesa, kar je prineslo Hrvatom tesno zmago z 2:1 (0:1) v zadnjih 15 minutah pred koncem.

Hrvaški atleti so te dni gostje rumunskih atletov v Bukarešti in so vzeli s seboj vse najboljše sile, ki jih trenutno imajo. Zanimivo je, da je med predstavniki Hrvaške cela vrsta atletov, ki so bolj ali manj še naši ožji rojaki, kakor n. pr. Medved, Skušek, Srakar, Kotnik, Ferjančič, Urbič, Dolenc itl. V hrvaški atletski elitni je tudi »stari« dr. Buratović, ki ga spremljamo aktivneje že precej dolgo dobo let in bo to pot nastopil v teku na 110 m z zaprekami.

Zgodovina svetovnega rekorda med plavalkami

Ni dolgo tega, kar je nemška plavalna zveza in za njo tudi evropska federacija plavalnih sportov verificirala zadnji svetovni rekord med plavalkami, in sicer po zaslugi najnovejše nemške pridobitve v tej panogi male Gizele Grass. Prva progna na 100 m! Pred dobrim letom je mlada nemška plavalka Gizele Grass podrla nemški rekord na tej daljavi, ki ga je do tedaj branila Inge Schmidt, z odlično znamko 1:21.1. Potem je ta vztrajna plavalka vezbala neumorno dalje in letos je bila za te svoje napore nagrajena s najlepšim darilom, novo še boljše znamko, ki je obenem tudi nov svetovni rekord — 1:19.8, ker je za 4/10 boljše od stare svetovne znamke.

Zgodovina tega svetovnega rekorda je prav za prav precej kratka, toda zato nič manj zanimiva. Prvi oficijelni rekord iz te vrste plavanja je zabeležen iz l. 1921 v korist belgijske plavalke van de Bognert, ki je takrat v Bruslju — ob splošnem zaprepačenju strokovnjakov — dosegla čas 1:37.6. Štiri leta pozneje jo je prekosla Nemka Herta Huneus, ki je bila v Acheenu izdatno boljša in je dvignila najboljši čas na svetu na 1:29. Sedem let je trajalo nato, preden je nastopila nova sila, ki je zasedela tudi ta izid, in sicer danska plavalka Jacobsen, ki je l. 1932 presenetila svet z novim rekordom 1:26. Toda tudi ta uspeh ni bil zadnji v tej disciplini in komaj leto dni pozneje se je pojavila druga junakinja, to pot iz daljne Avstralije, ki je potanila skrajno mejo še višje, in sicer na 1:24.6. Ime ji je bilo — če hočete — Clara Denni. L. 1936 je ta plavalni rekord spet priromal nazaj v Evropo, in sicer spet po nemški zaslugi, kajti Nemka Hölzner je preplavala to klasično razdaljo v izbornem času 1:20.2. No, in sedaj je prišla Grassova, ki je še boljša, čeprav samo za štiri desetinske sekunde, kar ji je prineslo še eno zadoščenje, da je namreč prva ženska, ki je prvo progno na 100 m zmagala pod znamko 1:20.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všeto trošarin):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenična moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navadni 2.70 lire; fižol 6 lir za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina sojena 19 lir za kg; mast 17 lir za kg.
3. Kis, 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; trda razžagana drva 40 lir za stot; enotne milo, ki vsebuje 23—27% kislina, 4.10 lire za kg.

Nevaren mišji ugriz

V bolnišnici v Cortoni je umrl te dni 14-letni Luciano Pucciarelli iz Poggonia. Pred dnevi je deček v domači hiši odkril miš in jo začel preganjati. Žival je dobil v roke še živo; ko jo je prijel, pa ga je miška ugriznila v prst desne roke. Čez nekaj dni se je pojavila huda vročina, nato se je rana prisadila in na koncu je deček umrl.

Tanja Žerjav-Ehrlichova †

V najlepši dobi življenja, ki pa ji je naklonila trpljenje in neutože hrepenenje po zdravju, je umrla v Ljubljani gospa Tanja Žerjav-Ehrlichova. Bila je hčerka pokojnega ministra dr. Gregorja Žerjave, poročena pa z inž. Ehrlichom, potomcem ugledne zagrebške družine, katerega pa je izgubila po kratkih letih idealnega zakonika. Mladi par je bil žrtev zavratne morilke, jetike in gospa Tanja je spokojno sledila svojemu soprogu v prerani orob. Tragedija obeh mladih zakoncev bo zapustila v srcih vseh, ki so ju poznali, pekočo brazdo. Ohranili jima bomo prisrčen spomin, žalujočim pa izrekamo odkritosrčno sožalje.

GLEDALIŠČE

DRAMA
Ponedeljek, 12. julija, ob 19.: Nevesta s krono. Red B.
Torek, 13. julija, ob 19.: Nevesta s krono. Red Torek.
Sreča, 14. julija, ob 19.: Nevesta s krono. Red Sreča.

A. Strindberg: »Nevesta s krono«. Pravljična drama v petih dejanjih, ki se godijo v Dalarnu, na planini, v minuu, pred cerkvijo in na poledenelem jezeru. Zgodba o potomcih dveh kmečkih hiš, ki žive v sovrastvu, katero unti ljubezen mladih ljudi. Boj človeka z dobrim in zlim. Osebe: Mats-Jan, Kersti-Saricava, njena mati-Kraljeva, njen oče-Potokar, njen ded-Gale, Matsova sestra-Brita Danilova, Matsov ded-Cesar, stara mati-Starčeva, oče-Presetnik, mati-Gabrijelčičeva, Ana-Simčičeva, župan-M. Skrbušek, pastor-Nakrst, Povodni mož-Debevec, Babica-Rakarjeva, ribič-Kosič, Režija in zamisel scene: C. Debevec; scenjska glasila: A. Balatka; scenograf: V. Skružny; načrti za kostume: J. Vilfanova.

OPERA

Ponedeljek, 12. julija: zaprt.
Torek, 13. julija, ob 19.: Mrtve oči. Red B.
Sreča, 14. julija, ob 19.: Madame Butterfly. Red Premierski. Gostovanje Zlate Gjungjenčeve.

F. Lehar: »Zemlja smehljaja.« Opereta v treh dejanjih. Osebe: grof Lichtenfelški-Anžlovar, Liza-Mlejnikova, Lora-Japljeva, grof Pottensteinski-M. Sancin, general-Planecki, princ Su-hong-B. Sancin, Mi, njegoova sestra-Barbičeva, Cang, njun stric-Zupan, Fu-li-Skabar, evnuh-Simončič. Dirigent: R. Simončič; režiser in koreograf: inž. P. Golovin; načrti za kostume: J. Vilfanova.

Abonante reda B opozarjamo, da bodo imeli glede na bližnji sklep dramske in operne sezone v tekočem letu tri predstave, in sicer v Drami in ponedeljek »Nevesta s krono«, v Operi pa v torek »Mrtve oči« in v soboto »Madame Butterfly«.

Radio Ljubljana

PONEDELJEK, 12. JULIJA 1943-XXI.
7.20: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Lahka glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Orkester vodi dirigent Petralia. 14.00: Poročila v italijansčini. 14.10: Koncert Raljiškega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 17.10: Koncert dua Golob-Adamčič. 17.35: Koncert tria »Roma«. 19.00: »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 20.20: Romance za vse. 20.40: Koncert Adamičevega orkestra. 21.10: Simfonični koncert vodi dirigent Mario Rossini. 22.00: Iz znanih oper: Tosca. 22.30: Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza. 22.45: Poročila v italijansčini.

Z ribjo koščico se je zadušil

Zidar Georgio Liaci je te dni jedel za kosilo ribo. Med jedjo je pogoltnil koščico, ki se mu je zataknila v sapnik. Koščica je povzročila takšno komplikacijo, da je mož zaradi zastupljenja umrl.

Nedeljska kronika

Ljubljana, 11. julija
Glavna prireditelj današnje nedelje in vobče ena izmed najpomembnejših v novejši kroniki mesta Ljubljane je bila otvoritev otroškega igrišča v Tivoliju. Pričela se je, ko smo ponedeljsko izdajo že zaključevali, zato podrobneje poročilo objavljamo v redni izdaji Jutra.
Nedelja v ostalem ni bila najidealnejša, kar se vremena tiče. Jutri je spet bilo za poletni čas prav hladno, živo srebro je beležilo komaj 7.8° C. V soboto čez dan smo imeli 19.2° C, malo sonca, nekaj vetra, nebo zlasti proti večeru oblačno. Tudi nedelja se ni poboljšala in je bila dopoldne zamrežena. Vendar so jo kmetovalci izkoristili, ker letos izkušnja kaže, da je treba pospraviti kar se le da, kadar ne pada izpod neba. Zetej je v Ljubljanski okolici v polnem razvoju.

IZ LJUBLJANE

u— Bodimo obzirni. Ze večkrat je bilo objavljeno v listih, da se skozi okna na ulico ne sme stresati prah ali metati drugi odpadki. Opozorila pa pri nekaterih ljudeh kaj malo zaležejo. Citateljica lista nam piše, da je pred dnevi šla po Florjanski ulici, ko je nenadno priletela nanjo vsebina pepelnika in še druge smeti. Gospodična, ki je bila pri oknu, se je posmehljivo zasmejala, namesto da bi se opravičila, kakor da bi šlo za duhovito šalo. V vsakem stanovanju imamo zaboj za smeti in tja tudi te spadajo. Stresanje odpadkov in prahu skozi okno je brezobzirnost do sosesčanov, ne glede na higijenski nedostatek.
u— Nesreče. Z zlomljenim nogom so pripeljali v bolnišnico 3letno hčerko kleparja Zvonko Ferkovo iz Ljubljane, ki jo je na Zaloški cesti povozil nek voznik. V apno je padel in si poškodoval oči 47 letni deavec Franc Berdajs iz Ljubljane. Z drevesa je padel in si zlomil levo nogo 11 letni učenec Janez Fojkar iz Ljubljane, 6letna hčerka železničarja Nevenka Černetova iz Ljubljane je padla in si poškodovala ključnico. Desnico si je zlomil, ko je padel pod voz, 36 letni sin posestnika Jože Sotlar iz Velike Loke. 37 letni čevljar Slavko Gliha iz Žužemberka je padel in si nalomil levo nogo. 11 letni sin delavca Janez Zabukovšek iz Ljubljane pa se je pri padcu na Marjiniem trgu hudo potokel na desni nogi. Ponesrečenec so nudili zdravniško pomoč na kirurškem oddelku ljubljanske splošne bolnišnice.

Iz Hrvatske

Znamka v korist hrvaške filatelistične zveze. Ministrstvo za promet je odobrilo izdaje franko znamke v korist hrvaške filatelistične zveze. Znamka bo za 18+9 9 kun in bo v letu na razstavi hrvaške filatelistične zveze, ki bo septembra letos. — Nadalje je prometni minister odobrila izdaje filatelističnih blokov frankoznamk v korist hrvaških legionarjev. Znamke bodo v vrednosti 1+0.50, 2+1, 3.50+1.50 in 9+4.50. Frankiranje poštnih pošiljk z znamkami v korist hrvaških legionarjev je bilo odgdeno do 15. t. m.
Odkritje spominske plošče škofu Vodopiću. Letos je minilo 50 let od smrti dubrovniškega škofa in književnika Mata Vodopića. Ob obletnici so na župnišču v Lapidu 27. junija odkrili spominsko ploščo. Isti dan zvečer pa je bilo v dubrovniškem radiu predavanje o književnem delu škofa Vodopića.

Iskre

Dekleta pravijo, da so vsi moški v začetku prijazni, potem pa postanejo več ali manj brezobzirni.
»V združitvi je moč.« Besede!... Združi 30 in 40 let, pa boš videl, kakšna šibkost!
Mnogi zdravnik: se ukvarjajo s književnostjo in nihče jim tega ne zamereja. Če bi pa nekoga dne kak pisatelj ali pesnik obkledel zdravniško haljo, si nataknil gumijaste rokavice in stopil z nožem k operacijski mizi, botč koga operirati, bi ga takoj vtaknili v prisilni jopič.
Ziviljenje je pravičen prevod naših sanj. Prilivovalec je najbolj nevaren sovražnik.
Neodločen človek ne more nikdar najti poti v raj.
Plavanje v izobilju bi bil nedvomno šport, ki bi vsakomur ugaljal.
Zenam je potrebnih nad 50 pomladi, da lahko prekoračijo meje jeseni.
Zena, ki kupuje mnogo klobukov, hoče predvsem dokazati, da ni brez glave.

NAŠA LJUBLJENA, DOBRA

TANJA EHRlich

ROJ. ŽERJAV

NAS JE PO DOLGEM, TEŽKEM TRPLJENJU DANES ZJUTRAJ ZA VEDNO ZAPUSTILA. DRAGO POKOJNICO BOMO POLOZILI K NAŠIM STARŠEM V ROBBINSKI GROBNICO PRI SV. KRIZU. POGREB BO V TOREK OB 3. URI IZ KAPELICE SV. NIKOLAJA.

LJUBLJANA, ZAGREB, 11. JULIJA 1943.

EMA EHRlich-BAZALA
TAŠČA

NADA IN BORUT ŽERJAV
SESTRA IN BRAT

Moji ljudje

4. Naša Ančka.

Naša Ančka, namreč gospodinja po- močnica, je pravi biser z dežele. Dela ves ljubí bežati dni, zraven pa še poje od zuboega cigancika, zvečer pa bere in bere in je edino, kar se ji na svetu ne smili, — električna luč. Bere pa vse. Dnevnik, ki sem nanj naročen, prebere od naslova do urednika. Zato pa tudi ve več, kakor veva jaz in žena skupaj.

Doma je Ančka tam od Velikih Lašč in je ponosna na svojo rojstno domovino. Saj so nam tisti kraji dali dosti imenitnih mož, katerih dela pozna Ančka boljše kakor marsikateri maturant tri dni pred izpitom. Zdad me že nekaj tednov naganja, naj poizvem, če ni morebiti tudi tisti gos- pod doma iz Lašč ali okolice, ki piše o slovenskih izrazih v časopisu. »Saj skoraj ne more biti od drugod,« pravi, ko pri- naša ob nedeljah na mizo jajčnik ali cvrtje ali hlebček ali skrknjena jajca.

V svojem tako raznovrstnem poslu je Ančka doma: kuha izvrstno, pere ko stroj, lika pa s tako močjo in vneto, da gube iz rjuh ves teden ne izginejo, na hlačnicah pa se poznajo še dije, čeprav držim noge križem, zdad to na tej, potem pa ono na oni.

Ančka je pri nas v službi že od najine poroke, nepretrgano. Z nama je prav za- dovoljna, to se pravi, z mojo ženo, da ne bo kakoga nespazuma. Ampak, če bi prišlo do tega, da bi morala v kaki zadevi med menoj in ženo razsojati, bi držala z menoj, kajti me ima močno v časti. Zla- sti sem zrasel pri njej v pogledu učenosti, odkar sem ji razložil izraz aproksimativ- no, ne da bi bil pogledal v leksikon.

Naša Ančka vé mnogo narodnih pripo- vedk, pozna vse narodne običaje svoje slavne domovine in je sploh dubkoma polna folklorne. Najlepa in najdaljša je pripo- vedka o mačku, kako je moral prisluziti svojo ženo, nekoliko manj lepa in malo krajša pa ona o jezici, ki so ga izbrale ži- vali za svojega sodnika. Tudi zabavnih zna celo vrsto. Tisto, kako se je cigan »povedoval, naj povem, ki se ji je celo stric Miha nasmehnil. To je bilo takole. Cigan je šel k spvedu. Na spovednikov poziv, naj našteje svoje grehe, je dejal: »Prav za prav grehov nimam, ker jih sproti izravnavam z dobrimi deli. Res včasih preklinjam, toda tudi molim in to dvo- je se uničuje; kradem, pa dajem tudi vbo- jne, kar se tudi uničuje; enega sem ubil, ampak tudi enega na svet spravil, to se tudi uničuje.« »No, prav,« mu reče spovednik. »Bog te je dal, hudič te bo vzjel, lej, to se tudi uničuje.«

Kdor preudari vse vrline naše Ančke, temu mora biti jasno, da je tudi »organi- ziranca«. To ni nič hudega in je nemara še prav. Za naju ima to dejstvo zgolj ta pomen, da je ob nedeljah in četrkih Ančka popoldne prosta, kar ima za posledico mizlo večerjo na ta dva dneva v ted- nu. Po navadi je okisan fižol s škatlico sardin, ki je pa ne odpiramo zaradi ne- varnosti, da iz oljenc ne pokapamo namuz- nega prta. Ta modra odredba moje žene ima dve dobri posledici: prvič prihrani Ančki pranje prta, drugič pa imamo lah- ko sardine prihodnje na mizi. Tu se zo- pet vidi globokomnost naroda, ki jo ka- že v svojih rekih in pregovorih, za naš primer, da imaš več od prihranjenega jaj- ca kakor pa od snedene gola.

Vse stranke v hiši, teh nas je dvajset in dve, imamo dvravnice v kletišču. Tam se sestaja hišni parlament služkinj in zdi se, da ima tam naša Ančka precejšnje besede, vsekako pa na široko odprta ušca. Od tam izvem vse, kar se zgodi v hiši, in mnogo tega, kar se zgodi in ne zgodi izven nje. Iz namigavanj Ančke se da še o marsičem sklepati in posneti, o čemer se ne more kar naravnost govoriti. Na ta način imamo evidenco nad življe- ljem vseh ena in dvajset zakonskih dvojic v hiši in osmih samcev, podnajemnikov. Če Ančka poroča v parlamentu tudi o na- ma, ne vem; zdi pa se mi, da nisva iz- vzeta, kajti, kolikor poznam Ančko, go- tovo v zbiru ni samo poslušalka.

V zadnjem času se z našo Ančko ne- kaj plete. Postala je nekam zamišljena in namesto »cigancika« kaj rada prepeva ono o »vrtcu ograjenem« ter posebno ginljivo zavija pri »obranem cvetjusa«. Izkušnemu psihologu, kakršen sem, se mi je kmalu posvetilo, kaj se plete. Pa sem se večerj opogumil in jo po daljšem uvodu vprašal, če se morebiti ne mozi. In je v priprtih očmi prikimala in mehko glasno dostavila: »Z železničarjem; ti so zdad aktualni.«

„Alkimija — sveta veda naša ...“

Dandanes radi pravimo, da je doba ču- dežev minila. Toda znanstvenik meni, da je ni sploh nikoli bilo, kajti za vseni, še tako nenavadnimi pojavi je skrit naraven vzrok.

Napak bi bilo misliti, da so stari po- znavalci naravnih pojavov in skritih od- nosov med zakoni verjeli v čudeže. Mi- selnost dobe jih je res prisilila k molku, vendar so zato mnogokdaj segali po sim- boličnem označevanju svojih izsledkov in svojega duševnega spoznanja. Naravni vzrok ne zmanjšuje vrednosti izrednih po- javov, temveč nam razodeva veličaste skrite zakonitosti. Isto velja za alkimijo, ki pa danes po uspelem drobljenju atomov ni več pobožen sen srednjega veka, mar- več potrjena možnost.

Izraz izhaja iz arabske besede ul-khemi, kar pomeni kemijo narave. Ul-khemi ali al-kemija je prav za prav arabizirana grška beseda hymeia, odnosno hamos, to je »sok« rastline.

Alkimija uči, kako moremo uporabiti finejše naravne sile in različne skupnosti gnote. Alkimist išče v več ali manj sli- kovitem jezikovnem odevalu, ki zastira neposvečenim »veliko skrivnost ali arka- no«, prvi princip kot obči homogeni ele- ment, iz katerega so se razvile vse druge snovi. To substanco, ki ne sme biti do- stopna sebičnim rokam, imenujejo alkimi- stično čisto zlato ali »summum materiae«. Element gnote nazivajo tudi splošno čis- tilo, ki more odstraniti iz človeškega te- lesa vse kali razpada, ga pomladiti ter podaljšati njegovo življenje. To je »ka- men modrih«. V osmem stoletju našega štetja je zanesel alkimijo v Evropo Ara- bec Geber, velik učenjak in filozof. Dav- no so jo pa že poznali v Egiptu in na Ki- tajske. Številni papirusi in drugi viri dokazujejo, da so se bavili z njo zlasti kralji ter svečeniki. Takšne listine hra- niko proučujemo s treh gledišč, ki prožijo tri raznolike razlage. Gre za kozmično, človeško in zemsko gledišče.

Ta tri gledišča posredujejo izrazi za tri skupnosti: sulfur, merkur in sol. Čeprav so nekateri pisatelji ugotovili, da je v al- kimiji troje, sedem, deset ali dvanajst postopkov, vendar soglasno zatrjujejo, da je njihov smoter spreminjati grobe kovine v čisto zlato. Malokateri vedo, kaj al- kimisti s tem »zlatom« prav za prav mi- slijo. Nižja kovina se v naravi brez dvo- ma spreminja v višjo kovino, dasi je temelj tega zgolj zrnatega in materialnega gledišča dogajanje v notranjosti zemlje. V alkimiji pa nahajamo tudi gledišče, ki uvaja simbolično, povsem duševno in du- hovno razlago. Medtem ko skuša kabali- stični alkimist uporabljati to razlago, si poglobljeni alkimist, ki odklanja vse zem- sko zlato, prizadeva, pretvoriti nižjo šti- rico (dejanja, čustva, življenjsko silo in stvarne misli) v višjo trojico (pojme, in- tuicijo in duha). Tako predstavi, če mu preobrazba uspe — Edinstvo.

Duhovno, miselno, duševno in fizično območje simbolizirajo v alkimiji ogenj, zrak, voda in zemlja. Vsak izmed teh sim- bolov se javlja v treh skupnostih: v trdni, tekoči in plinasti skupnosti. Zapadna zna- nost najbrž sploh ne ve, odkod ta »veda« izvira. Gotovo pa je, da je v zvezi z žival- skim krogom ali zodiakom in verjetno tu- di z bajkami, v katerih so te naravne sile poosebljene. V starem veku so umetnost pretvarjanja poznali verjetno tudi v fi- zičnem smislu, medtem ko se je v zgodov- inski dobi umaknila z javnega pozorišča. Sodobna kemija temelji glede na svoja po- membna odkritja na stari alkimiji, čeprav še ne priznava njene trditve, da utegne obstajati v naravi samo en element. Dasi nahajamo med alkimisti ogromno šarla- tanov, moramo ugotoviti, da je bilo tudi nekaj resnih iskavcev. Današnja atomska fizika nam dokazuje, da se razlikujejo ele- menti med seboj edino po številu elektro- nov, ki krožijo okrog pozitivnega prota- na. Tako je možnost pretvarjanja neple- menitih kovin v plemenite znanstveno osnovana. V tem pogledu je prejela alkimi- ja svoje izpričevalo, četudi so ostale metode alkimistov še vedno »velika skriv- nost«. Mnogi izmed njih so delali z že- lezno vztrajnostjo in čistim srcem, ki jim je bilo pogoj uspeha, ker so bili že tedaj prepričani, da je njihov cilj dosegljiv.

Še beseda o konserviranju

Posebno lastniki vrtov se zanimajo za sedaj tako pereče vprašanje konserviranja sadja in zelenjave, zato se hočemo dnese zopet pobaviti z njim. Pred vkuhavanjem je vsekar potrebno, da pregledamo posode in potrebščine, ki so določene za ta namen. Kot posode prihajajo v poštev navadni in potekni kozarci, skledice, škatle in za sadne solate tudi steklenice. Vse to moramo te-

meljito pregledati in pomiti. Če nam na petentnih kozarcih manjkajo gumasti obroči, jih moramo nadomestiti; enako moramo nadomestiti gumaste obroče, ki se lomijo. Če so pa uporabni, jih prekuhamo v vodi z majhnim dodatkom sode, nato jih oplaknemo najprvo z vročo, potem z mrzlo čisto vodo. Obrošeni robovi potentnih ko- zarcev morajo biti neoporečno čisti, kajti če so razpraskani ali celo počeni, se kozarci za vkuhanje ne dajo več uporabiti.

Kaj pa s pergamentom in celofanom? To je tudi vprašanje, ki ga moramo pravo- časno premisliti, kajti če je sadje že tu, po- tem je po navadi že prepozno, da bi si se stvari mogli na hitro priskrbeti. Zamaške moramo pripraviti z vrelo vodo, vrvice nam mora biti doma dovolj na razpolago, po- trebščine, zlasti za pasiranje sadja, morajo biti tudi pri roki.

Ljudi, ki bodo morda počitnice prebili na deželi, bo zanimalo vprašanje, kaj naj na- pravijo tam z vsakovrstnimi jagodami, ki jih bodo nabrali na svojih sprehodih po gozdu, če jim ne bo na razpolago niti slad- kor, niti predpisana posoda za vkuhanje. K temu bi pripomnili, da vseh gozdnih ja- god niti ni potrebno pasirati, a površno jih lahko prekuhamo tudi na deželi. Pred vsem nabirajmo samo ziravo in čisto jagodje, ta- ko da nam ga doma ne bo treba niti oprti. Tam ga damo v večji lonec in pristavimo k ognju brez vode. V kratkem bodo jagode dale dovolj svojega soka, da jih v njem lahko prekuhamo. Ko doseže mežga neko gostoto, jo napolnimo v steklenice ali večje škatle, ki jih dobro zapremo, in šele doma v mestu dokončamo prekuhanje s slad- korjem.

Pa ne samo sadju, tudi zelenjavi in vsa- kovrstnim zelščim posvetimo ta čas svoje pozornost. Grah, fižol, karfiola, kumare, psadžniki in gobe so najvažnejše vrste, ki si jih pripravimo za zimo. Ker zanje ne potrebujemo nič sladkorja, zaslužijo tem bolj našo pozornost. Tako je dobiti sedaj mlado koprčavo zel v velikih množinah, a obe najpreprostejši metodi za njeno kon- serviranje sta sledeči: sušenje ali konservir- nje v jeshu. Sušenje: fine liste ozumamo v vrečice iz organdina ali pa tudi iz papirja, ki ga malo naluknjamo. — V jeshu: zel- šče operemo, odločimo stebila, nato ga damo v čiste kozarce, nalijemo ohlajene jeshine, ki smo ga prej prevreli in lahko osušili, nato kozarce pokrijemo s pergamentom ali celofanom, zvežemo in shranimo na hlad- nem, suhem, zračnem prostoru. Ti dve me- todi sta uporabni sploh za vso zelenjavo, stročnice, zeli in gobe, ki jih hočemo kon- servirati. Oprane, jedre gobe moramo v njih lastnem, malo osojenem soku kratko prekuhati, preden jih damo v kozarce in nalijemo jeshine. Sok, ki nam ostane, se dá uporabiti imenitno za juhe in obare.

Dolgočasen je večer brez Ponedeljskega „Jutra“

Strmiški

Kokoška s tisoč jajci

Da je ni bilo in da je ne bo? Bilá je, bilá, ampak če še bo, to je drugo vprašanje! Nikarte obizovati že zdad prstov, snedenci snedeni, rajši poslušajte!

Stari ljudje, ki nekaj vedo, pravijo, da kokoš sedemkrat omedli, preden znese jaj- ce, prosim, samo eno jajce.

Naša siva, ki smo ji rekli izrva naša mala, na starost pa naša stara, jih je zne- sla v svojem velekorišnem kurjem življe- nju 1067, reci in beri en tisoč sedem in šestdeset, pa računajmo: krat sedem je sedem tisoč sto devet in šestdeset. Toli- krat je namreč uboga siva kurja stepota omedlela. Zdad naj se pa še naše ženske bahajo. Kl... no, zakaj bi se zamerjal tej ali oni?

Saj sem o tej veleoridni kokoši že nekoč pisal, pa to je bilo še v tistem času, ko so imela kurja jajca tako malenkostno vred- nost, da se skoraj ni izplačalo pisati, tem- manj pa brati o takih — malenkostih.

Slovesno smo praznovali jubilej

Enajstega julija 1921 smo slovesno praznovali jubilej tisočega jajca, ki ga je bila ta dan na vse zgodaj znesla naša siva. Prav za prav smo ta pomembni in zelo koristni jubilej samo hoteli slavnostno praznovati, ampak ostalo je samo pri pri- pravah. Hoteli smo povabiti nekaj pravih naših in istočasno kurjih prijateljev in po- staviti k mizi kot slavnikovo seveda tudi našo sivo — prosim, ne kuhane in ne pe- čene, tudi ne v obari ali kako drugače pripravljeno, ampak tako kakor leže no- gre, bruska in klijuva, sedi ali leži, léže ali kokodaka, njo samo torej in ipsissima per- sona gallinae. Na prvem mestu naj bi imela svoj krožnik zvrhan dobrot, ki jih obrajta le pristični kurji žledočki. Namesto vilic, žlice in noža bi položili na mizo lep šopek, namreč cel snop ošeničnega klasja, ki je prav tiste dni dozorevalo. Naj bi se bila gostila po potrebi in previdnosti, ka- kor bi bila sama hotela. Iz praktičnih raz- logov smo si bili zanj omissili tudi kaj priprave brisalní prtiček in — linoleja, kar tako za morebitne nepredvidene slu- čaje.

Skoraj smo bili našo sivo, ki smo jo za- radi starosti in njeni zaslug že prištevili k domači družini, že navadili jesti »pri mizi; toda nesreča nikoli ne počiva. Pri generalni sem bil namreč, prav ko je zo- bala s slavnostnega krožnika, močno kih- nilo, da se je ozračje pretreslo. Ni tedaj čudno, da se je prestrašila tudi ta reva nadožna, saj se je je lotevala zadnje čase tudi že naduha, revma in malce tudi že nervoznost, ko je toliko prestala. In je za- kokodajskala, razprostrla peruti, skočila

čez krožnik, prevrnila skledo obare, pri- pravljene iz mesa, kosti in reber enega izmed njenih vnukov ali pravnukov, pobila par kozarcev in — konec je bil ta, da smo bili brez pštenega kos'la, siva pa, ta reva tužna zapuščena, ta mati tolikih sinov, je morala nazaj v svoj kurjik.

Nekaj statistike in »spomin«

Rodila, to se pravi, izlegla se je na kra- ških tleh meseca marca 1916. Pravijo, da so marčanke najboljše jajčarke. Kakor lahko vidimo, imajo prav. Nesti je začela koj po novem letu 1917. To leto je znesla 242 jajc, prihodnje eno manj, tedaj 241. tretje — to je 1919 — jih je bilo dva manj dve sto, četrto pa 179. Zadnje leto jih je do tisočega juulejnega števila znesla (do 11. julija) še 140, do konca leta pa še 67. Pa računajte! Steli smo vsa tista jajca, ki smo jih res dobili in takoj zaznamovali z dnem in tekočo številko. Lahko je tedaj, da smo resnično število njenih jajc vzeli celo prenikzo. Jajce št. 140 iz leta 1921, je bilo tedaj tisoče jajce. Skuhal sem ga ter ga ob jesenskem velesajmu v začetku sep- tembra nesel v Ljubljano, kjer sem ga dal pri belokranjskih dekletih opisati: »1916 — tisoč — 1921«. Dolgo sem ga hranil v slavi in časti. Ampak — nikjer in nikoli ne gre vse po redu in »ampak« mora tudi v na- šem slavnem jubileju igrati svojo vlogo

Nekega dne, nak, neko noč je bilo, ko smo že vsi trdno spali. »Pok!« je ustrelilo, da je omedevalo po vsem stanovanju. Brž smo bili vsi pokonci, tekali sem, tekali tja, izpraševali drug drugega, kakšna ne- sreča da se je prigodila, najti pa dolga nismo mogli ničesar. Ze smo bili prepri- čani, da mlada straši ali pa da je bil spomin. Sele proti jutru sem stopil s po- stelje pogledat na polico, kaj je iz jubilej- nim jajcem — in glej! — samo neka ru- mena markacija: se je še puzala na mestu, kjer je ležala poprej naša slavna pisanka. Lupina in kar je bilo še strienege v njej, pa je bilo razmetano po vseh kotih.

Poslovilni govor

To je bil pa morda res spomin, sem modroval, ko sem drugi dan krmil našo staro kokoško. Komaj se je držala pokonci in videlo se ji je, da ne bo več dolgo. Ej, starost in trpljenje! Pa sem ji podrobil malo kruhka, pristopil h kurniku, se malo odklajal in ji govoril, takole:

»Lej, kokoška, ti naša ljuba stara, pri- šel sem, da se zadnjič pomeniva. Takrat, ko smo šeli tisoč, sem ti rekel pošteno besedo: da si namreč storila več, kakor si mogla in kolikor si bila dolžna. Pa sem ti bil takrat potožil in te poprosil, da bi še malo pomagala, zakaj časi so dragi. Da bi še malo ostala in da bi šla nekoč sku- paj — ti in jaz — v zasluženi pokoj. Jaz

vzdržim še nekaj let, pa bi še ti vzdržala nekaj časa. Tako sem mislil takrat. In sem še to mislil, kako bi bilo lepo, če bi sku- paj mirovala in pokojnikovala. Jaz na kladi, v ustih pipo, ti na klinu, v kljuno- koruzni žganec, pa bi se pomenkovala: ko-ko-ko-ko. Zdad pa vse minulo je, nič več jajčk in nič več kokodaskanja ne bo. Ti moraš poprej v pokoj, še petnajst pro- centov ne dočakaš. Saj jih morda jaz tudi ne bom. Ampak jaz sem še pri trdnem zdravju, ti pa stojiš z eno nogo že v ske- di — sem hotel reči: v grobu — in je tre- ba, da se poslovíš od tega pustega kurjeza življenja. Amen!«

Poslednji »ampak«

Tako sem ji govoril, hinaeve. Drugi dan smo jo pa dopoldne kuhali, opoldne pekli, zvečer pa jedli. Nehvaležnost je plačilo sveta. Kakšno da je bilo meso? Po pravici in resnici povedano, pravo izborno, lepo belo, skoraj mehko. Neverjetno, ampak! Zopet »ampak«. Veste, da v svojem kur- jem življenju ni nikoli sedela, nikoli klo- čila, nikoli valila. Ampak: tek pa tak! Požrešna je bila in drugim nevoščljiva. Svoje mlajše, tako rekoč vnuke in pravnuke, je kavšala in klijovala, da je perje pršlo okoli. Prazna vreča ne stoji pokon- ci! Nikoli se ni zapustila in vse življenje je bila lepo okrogla. Da bi bilo kaj več takih kokoši in da bi bile take, kakor raj- nica naša siva, v življenju in po svoji kurji smrti!

Če malo primerjamo: danes bi bila ta jajca — kajpak samo, če bi bila vsa na- enkrat skupaj — vredna tri tisoč in več lir. Ceden, zelo čeden znesek! Pa kaj bi več navajal, ko pa delam račune brez kr- marja. Ampak slavnemu društvu za rejo malih živali bi se leno pripravil, da bi me spoznalo za vrednega in me — o pri- liki — imenovalo za častnega člana. Lepo prosim!

Strmiški

Dr. Fran Vatovec:

Ob zori slovenskega novinstva

Ob stoletnici Bleiweisovih »Novic«

Dr. Ivan Prijatelj je objavil zelo poučno služ- beno gradivo policijske oblasti v razpravi »Bleiweis in drugi — pred policijo«. Vrsto tehničnih doneskov k popolni osvetlitvi dr. Bleiweisove osebnosti na političnem, jezikoslovnem in novičarskem torišču zaključujejo po I. Grafenauerjevi razpravi »Opazke k Levstikovemu življenjepisju« in dr. F. Ilešičevi »O slovensko hrvaški zajednici 1848/9« izvajanja, ki jih je napisal dr. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški pod naslovom »Dr. Janez Bleiweis kot zdravnik in živinozdravnik.« Nekateri pisci, predvsem dr. J. Tomišek v LZ, dr. Lokar in dr. Lončar so se delno pomudili tudi ob dr. Bleiweisovi uredniški delavnosti. O spretni Blaznikovi akciji za dovoljenje glede izdajanja glasila ljubljanske Kmetijske družbe razpravlja dr. Ivan Pri- jatelj na podlagi zgodovinskih uradnih korespon- denčnih dokumentov v »Vedi« leta 1913. Naslov razprave je »Ustanovitve Bleiweisovih »Novic«. Ome- niti je še Fr. Levčevega »Dr. Janeza Bleiweisa« (Slovenske večernice 35. zvezek, Celovec 1880). Slednjič naj opozorim na poučne statistične podatke o naročniškem kadru Bleiweisovih »Novic«, ki jih je obelodanil novinar Ivan Lapajne v že ome- njenem razstavem katalogu.

Program in prodor Bleiweisovih »Novic«

Ob 100-letnici našega prvega kmetijskega časnika pa je primerna podrobna opredelitev vloge in po- mena Bleiweisovih »Novic« v razvoju ter na poti

napredka slovenske žurnalistike. Marsikaj bo po- jasnjena, če izluščimo temeljna prizadevanja, ki se opažajo v njihovih stolpcih. Pravično vredno- tenje in smotrno razdeljevanje pa naj se razvijata v pravilnem odnosu z zahtevami sodobne strokovno žurnalistične, novinoznanstvene presoje, ob kateri naj se izpriča ustreznostna stopnja »Novic« glede posameznih osnovnih prvin žurnalistične stroke, to je predvsem oblikovanja izraza (jezika), snovi ter tehnično oblikovne ureditve. Zato pa je potrebno točno poznavanje programa »Novic« ter njegovega izvajanja. Pojdimo torej na nemalokrat morebiti vijugasto, toda vedno poučno razvojno pot, ki so jo prevalele Bleiweisove »Novice« v 59 letih svojega izhajanja, pa se pozorno razmislimo ob njihovih uspehih, borbah, zmagah, težavah in porazih!

Ko so 5. julija 1843 planile »Kmetijske in roko- delske novize« v slovenski svet, so se čitatelji ne- dvomno nekoliko pomudili ob naslovni strani, na katere vrhu je bil po vzoru tedanjih časnikov (Wiener Zeitung, Laibacher Zeitung) natisnjen ce- sarski orel oziroma grb. Spodaj so zablesteli »Kmetijske in rokodelske novize«. Sledil je pripis »Na svetlobo dane od z. k. Kmetij- ske družbe«. Pod tem pa navedba številke časnika in datuma »No. 1. V sredo 5. maliga Serpna 1843«. Zanimivo je, da je bil napis na posebnem ovitku, ki so ga prejeli naročniki na kraju 1844, že v gajci. Na prvi strani čednega ovitka beremo: Kmetijske in rokodelske Novice. Na svetlobo dane od z. k. Kranjske Kmetijske družbe. V red devane od Dohtarja Janeza Bleiweisa ces. kralj. učenika zdravilstva, tajnika z. k. Kranjske kmetijske in odbornika notrajno- in zgorno-avstri- janske rokodelske družbe, uda ces. kralj. društva zdravnikov na Dunaju in ces. kralj. kmetijskih

družb na Štajerskim, Koroškim, Goriškim, Hrova- škim in Ceskim. Pervi tečaj od Maliserpana do konca Grudna 1843. Drugi tečaj od Prosenca do konca Grudna 1844. — V Ljubljani. Natisnil in založil Jožef Blaznik.«

Rojenice, ki so pospremile »Kmetijske in roko- delske novize« na svetlo, so bile prvemu našemu kmetskemu časniku zelo naklonjene. Le o malo- katerem našem časniku bi mogli namreč trditi, da bi bil tako naglo, sigurno prodril v široke plasti našega življa, kakor so nedvomno Bleiweisove »Novice«.

Nekatera znamenja so že od vsega začetka dala slutiti, da so Bleiweisove »Novice« smotrno, zelo hitro pronicale med naše ljudi. Tako so že v uvodni »Proshnji« četrte šte. 1843. sporočile svojim čita- teljem in naročnikom sledeče opozorilo in željo: »S vefeljam na snanje damo, da te je zgodilo, kar fmo vofihili: namrež so te novize ne famo v nafhi deshéli, ampak tudi na Shtajrčkim, Korofhkim, Gorihkim, Tersehfhkim, Horvahkim in zió v Dal- mazii veliko prijatlov nafhle. Ker so se novize tako v vfe nafhe fofodne deshele rafhirile, vofihno, de bi nafhi prijatli tudi iz teh deshél fvoje fkušnjbe, povésti ís njih fejmov, osnanjia fvojih ísnažb, posebne pergodbé, novo natifnjene bukve ali knjige itd. vedít dali. S vefeljam bodemo vfe v teh novizah na fnanje dali in tako fforili de fe bo v téh litih vfe braló, kar kmetijftvo in obertnoft téh deshél utizhe. To je, kar mi shelimó!«

Da pa niso bile te besede samo plod Bleiweisove novinarske fantazije, pričajo nekatere druge okol- nosti, ki pritegujejo našo pažnjo ob prebiranju »Kmetijskih in rokodelskih novic«. Predvsem opa- žamo, kako dežujejo dopisi z vseh strani. V šte. 6 se že oglašá Tone K r e m p l iz Radgone, ki postane

vnet Bleiweisov sodruknik. In v naslednji šte. 7 je objavljen prispevek štajerskega zhebelarja M. N. pod naslovom »Shkodljiva nehvalešnost zhebele moriti«. Rubriko »Domazhe povesti« napolnjujejo dopisi iz najrazličnejših krajev, kamor je prodril naš prvi kmetski časnik. V šte. 3 iz naslednjega leta 1844 hvati Matija M a j e r z dopisom iz Ce- lovca »Novice«, njihov slog in jezik. Štev. 26 iz l. 1844 pa vzbuja zanimanje zaradi posebnega pojasnila uredništva: »V dopisu iz Zadra smo od gosp. M. S. sledeči spis dobili s prošnjo, da bi ga v naših Novicah oznanili, ktere tudi v Dalmaciji zlo bereju.«

Bleiweisove »Novice« se lahko ponašajo celo s tem, da ni ostajalo od naklade nič makulturnega papirja, ki je v naših časih nekaj nezmotljiv baro- meter za manjše ali večje uspevanje časnika. Nemalo nas namreč preseneti značilno »Osmarilo« v št. 23 iz leta 1844, iz katerega izvemo: »Tifim pa, kteri bi morda sheljeli »Novice« tekozhiga pol léta dobiti, povémo, de só vfe, kar fmo jih od vezh íméli, fofhle, torej jim s njimi vftrežhi nemoremo; le perlogne liste »Vimoreje«, ki so bili dofedaj natifnjeni, bomo vřakimu novimu deléshniku (na- ročniku) brez plazhila podélili, sató, ki fmo jih vezh natifniti dali.«

Tako se je torej Malavašič, ki je spadal v najožjo sredino dr. Bleiweisovih časniških sodelav- cev, lahko upravičeno pohvalil v prvi šte. 1844 v svoji noveletni uvodni pesmi prijateljem in pod- pornikom »Novic«: Sato vam sdaj ko zhverfte fmo poftale, Od vřih flovovizh ko feftre fprejete, V ljubeh flovafih, v pefmih ferzhne hvale Naj bodo nafhe shelje glafno pete. (Dalje.)

Satira pokojnega prof. Ivana Vavpotiča:

Razkrinkani slikar

Dognonia doktorja Umhista

Ko je Ivan Vavpotič pred nekaj leti razstavil v Obersnelovi galeriji, je bila objavljena kritika, v kateri je bilo med drugim navedeno, da se Ivan Vavpotič klanja sprejemajočemu občinstvu, kar da neki pomeni smrt prave in resnične umetnosti, — dalje, da je njegova umetnost pač taka, kakršen je okus in zahteva ljubljanskega snobizma. Rečeno je bilo v kritiki, da so Vavpotiču ljudje lepi kakor da so iz biserne matice, rože pa lepše kakor jih je ustvaril Stvarnik. In slednjič, da je ozračje, kjer živi ta srečni rod, vonljivo bolj kakor ambra in perzijske dišave. — Nato je Ivan Vavpotič napisal naslednjo satiro:

Sopihal sem po tistih 124 stopnicah, bogme, strmih paha! ko nadušljiva ločomotiva. Prvo nadstropje — urad, drugo — urad, tretje (paži se!) — državni pravdnik, smuknil sem kar mimo — no, končno tule ga imamo, — železna vrata v podstrežje. Da, tu notri vražari in ateljuje. Lovim sapo in potrkam enkrat, dvakrat, — Nič. Vraga, da je gluhi! Udarim s pestjo. Bo kaj? Pa zarčljiva nekaj v ključavnici in že stoji pred mano — pisan šal krog vrata, klobuk na glavi — slikar Vavpotič. prav kot ga poznam z ulice in iz kavarn. »Oprostite, toda ta prokleta peč — »Težko, to izkurite v tej satanski zimi, jeli, moister?«
»Odkajšal se je.
»Saj bi, pa ta zlomek greje samo le dimnik, zame se sploh ne zmeni! Pa kaj vas prinaša, gospod doktor, v te planinske višave?«

Najprej razgovor o kritiki

Ponudil mi je bil edini stol, ki ni bil natripan z razno navlako, papirji, cunjami. »Po kaj sem prišel? Bral sem o vas, vaših portretih, rožah — porazno kritiko. Baj se klanjate okusu ljubljanskega snobizma, ste se pregrčili proti zakonom umetnosti...«
»Pardon, gospod doktor da vas prekinem. Prihajate v imenu policije? Vas pošilja davčni urad?«
»Niti eno, niti drugo.« sem potolažil očitno razburjenega slikarja.
»Prihajate kot amater, recimo — amaterski detektiv ki rad vzeza po umetnostnih vprašanjih.«
»Prav kot jaz v tole prekleto žerjavico.«
»Moister, ko bi le bezal — toda vi sedite na žerjavici! Veste li, da vam očitajo, da napravljate iz svojih portretiranev lepote in lepote, ki jim spreminjate polt v biserno matico, da izdelujete rože lepše, kot jih je ustvaril Stvarnik sam...«

Ko da ga je pričela osa, mi je vpadel v besedo:
»Pa saj to je blasfemija, pa še v tako po-božnem listu!«
»Glas mu je postajal hripav. «Da, roganje Bogu — in kaj še vse?«
Mimo, ko da nisem opazil slikarjevega razburjenja, sem nadaljeval: — »pa nečuvne dišave in vonjave, ambro, Fejake, da hodite mimo življenja, in še to in ono... Pa kaj bi vse to ponavljali, povejte mi, moister, rajši, kaj mi morete na vse to odgovoriti.«
Za trenutke sva umolknila.

Prešel si je lase, napravil nekaj nervoznih korakov, stopil k pečici, pobrsal po ugašajoči žerjavici. Očividno je premagal prvotno razburjenje, kajti ko se je okrenil, sem opazil hudomušen nasmeh na njegovih licih.
»Doktore, ali se še spominjate napada istega kritika na moje mlade kolege — Neodvisni? Takozvan načelen napad na Kregarja, Mušiča, Sedeja, Omerzo, Pirnata, Putriha itd. — Na njihovo francosko kumšt, na kolektiv itd. No, in vidite, zato, da me je isti kritik raztrgal, bi mi moral biti le hvaležen! Kajti tako sem se znašel v dobri družbi: verjemi mi, gospod doktor, v prav dobri in celo odlični družbi! Neodvisni so kvitirali tisto moralno pridigo mladega doktorja s huromskim krotomom, se pozvižgali na vse njegove rodoljubne nasvete in malajo, modelirali ter pojeto dalje, kot jim je gospod Bog ustvaril kljun. Kar na se moje malenkosti tiče — veste kaj, če utegnete in če vam ni dosadno povabim vas, da greste z mano, da se prepričate na lastne oči... čaka me pravkar novo portretno naročilo. Tako salonsko, purgarsko, snobovsko... Dovolite, da zberem svoje stvari ter se malo preengavam, medtem pa si morda prižgete cigareto ali pa se razgledate po ateljeju.«

Umetnik v paradu

Ob visokem oknu je samevala v kotu stara preperela omara. Tik poleg ogromna miza, na njej kamor mogočega in nemogočega. Stopil je k omar, odprl skripanjčo vrata ter izvelkel malo oguljen sicer, toda skrbno zlikan frak, blače, naškrobljeno snežnobelo srajco, prav tak telovnik, kravato, rokavice iz predala neke spodaj pa lakirne in visok cilindar dvomilne fasone, toda zlikan na 12 reflekov, da se je lesketal ko kavovar v Dajdamu.
Minilo je nekaj dolgih minut in že se je pojavil pred mano v neslutnem sijaju tiptop kavalerija — komaj da sem ga spoznal.
»Malo počasen sem, kaj ne da, gospod doktor? Pa trenutkov še prosim...«
»Nasprotno, moister, kar hitro ste to opravili. Veste, da ste sijajni — kar za na oheet! Samo oprostite, ne razumem — frak, sedajje, pri belem dnevu...«
»Znam, znam, doktore, toda razumeti morate, kaj se pravi stoniti pred tako imenitno gospodo, mecenca, pokrovitelja... sploh — na kraju vsega pa me pričakuje tudi milostljiva v večerni obleki. Vidite, in k fraku spada tudi tole!«
Privzdignil je pokrov bleščeče poliranega slikarskega kovčka. Kar zablskalo se mi je pred očmi. Paleta kot brušeno zrcalo, skrbno sortirane tube, vse nove, deviške pa čopiči — najfinejše, kar premore tovrstna industrija. Inheumoni, zlate kune z najnežnejšimi konicami, vsak okrašen s svilenjo pentljico, vsaka v drugi barvi, prav kot jih je prikazal moister Gaspari na neki Vavpotičevi karikaturi.
Zapazil je bil začuden vprašaj v mojih očeh.
»Strmite, kaj ne da? Podobnih še niste videli! Slikam izključno le s temi čopiči. Tiste široke s četinjami domo, in tujerodnih prasad sem uporabljal v mladih letih, danes jih prepuščam plebejcem.«
Stopil je bil k mizici, ki je stala poleg precej osmolnega študentovskega umivalnika. Na njej so se kopičile večje in manjše stekleničice, med njimi flakoni iz brusnega stekla,

očitno parfemi, dvoje, troje debelih tub, zavojčki in pločevinaste škatlice s pisanimi etiketami. Radovednost mi ni dala miru.
»Moister, tole so pa olja terpentini?«
»Terpentin, laneno olje, kaj vam pade na um? To so prostaška sredstva nevredna monednega portretista. Slikar kot jaz uporablja izključno le pristno rožno olje, ki mi ga dobavljajo bolgarski vrtnarji iz Zagreba. Sem in tja sežem tudi po kopalnicem balzamu. Vse drugo odklanjam.«
»In v teh flakoni, tubah, škatlah, moister?«
»Moj Bog, saj nimate zamaženega nosu — kaj ne čutite? — parfemi, dišave vseh sort, tudi najbolj eksotičnih! No, in v tubah, škatlah kreme, balzami, kako pa na slikar ki se klanja okusu snobov...«
»Razumem, vse razumem, dragi moister, ne hudujite se!«
Pospravil je bil vse po galanterijsko robo v ohlapno aktovko ter stlačil vanjo še belo slikarsko haljo, ki jo je bil snel raz kavlija na steni.
Okrenil se je še k malemu zrcalu nad umivalnikom, si pogladil lase, naravnal kravato, pograbil aktovko in slikarski kovčec ter mi končno pomignil...
»Greva?«

Z avtom na pct

In že sva jo ubirala po tistih 124 stopnicah navzdol. Prav ko sva svignila mimo stanovanja državnega pravdnika mi je šinilo v glavo: »Moister, kaj pa stojala, platno?«
»Ah, to vse je že oskrbel moj sofer.«
Zazijal sem.
»Vas vaaaš sofer?!«
Preden mi je bil odgovoril, sva bila že spodaj.
In res, pred vrati naju je že čakala prekrasna, udobna, vsa nova limuzina, pravcat Rolls-Royce, najnovejša slikarjeva pridobitev iz nezasišanih honorarjev, ki jih sprejema za svoje buržujske portrete.
Dostojanstveno naju je pozdravil livriran sofer ter mi z globokim poklonom pomnil sedež.
Slikar pa je sedel kar k volanu.
Odrzeli smo mimo balustrad in stebrovja tromostja mimo stražnika v začaranem risu goltali tlico za ulico ter jo končno v elegantnem loku zavili pred mogočim portal objestne palače nekeje v najodličnejšem kotažnem okraju bele Ljubljane.

V palači gospoda generalnega

Na stopnišču je pričakoval slikarja sam hišni gospodar.
Vzajemni globoki pokloni, moister pa me je predstavljal svojemu mecenu ter mu pojasnil namen mojega nenajavljenega prihoda. Gospodar (slikar ga je pasje ponizno ogovarjal enkrat s »predsednikom«, drugič z »generalnim«) nama je velel, da vstopiva. Sprejel naju je visoko obokan koridor, ves v dostropnih oknih, zrcalih in lestnicah, pod nogami pa so se mehko udajale dragocene preproge.
Široko razprta steklena vrata so vodila v salon, razkošen nad vse pričakovano. Jenalo mi je kar vid. Težko baročno pohištvo, stene prelivajoče se iz zlata v zlato veličasten, prekrasen benečanski lestene, ogromni širvani, Ispahani in Kašmiri, vsak takole med brati po 60 do 80.000, razprostrti po blestemem se parketu, na steni kapitalen Jakopič, žal narobe obsečen desno in levo od velikega mojstra pa »Bohinj« in »Bled« od ruskega slikarja-kršnjačarja po 100 do 150. Nasproti med okni pa Ponte Rialto in Ponte dei sospiri, prvi v večerni zarji, drugi v mesečini, menda vezeni iz steklenih korala, natančneje tega iz daljave nisem mogel dognati. V kotu naslanjajo ogromnih dimenzij, prevleka sklat iz najdragocenejšega brokata, v njegovih globinah pa se je pozibavala trbušasta blazina iz črnega baržuna, na njej pa s srebrno bronzo in steklenim prahom naslikana mačka s pravimi — pardon — steklenimi očmi ter pravimi brkami iz ščetin.

Milostljiva se pojavi

V tako slavnostnem prostoru naju je sprejela domačica, bujna plavaloska, dama v tistih zaviljivih in nepreračunljivih letih kjer je 20 — 50 in narobe.
Obleka je bila dolgo — in širokokrako večerno toaletto iz težkega tafta. Povrh še okičena s približno pol kile zlata. Ponudila nama je z najljubeznivejšim nasmehom na svetu svojo dražestno, skrbno manikirano ročico.
Da ste videli slikarja!
Kot galan iz 17. stoletja! Ne, tega nisem bil pričakoval! Vse drugo kot to! Kje le je vse to pobral? Meni se je dvigal želodec. Še za tisti mišji repek spoštovanja, kolikor sem ga imel do mojstra, je padlo pod ničlo, na stopnjo letošnjih mrazov.
No po vseh teh poklonih je prišel končno do besede gospod generalni.
»Izvolite, gospoda! Hotel sem prav za prav, da me portretirate za naš klub, pa sem se raje odločil — kajnega, golobica — da mi naslikate mojo soprogo... Smem ponuditi silce konjaka? Pravi francoski import... tri zvezde.«
Pridružil sem se mojstru, ki je zvmil eno, pa še drugo.
Kar pa je sledilo, ne, to mi bo ostalo v spominu vse živje dni.
Mislim sem, da mu je pozlilo. Konjak? Vrgel se je na kolena prav pred svoj model. V naslednjem trenutku pa se je zleknil kar po dolgem po temnem širvanu. Zazdelo se mi je, da mu je nekaj zatrepalo pod dolgimi skričci, ko da je pomagal kuček z repkom, napravil je še enkrat, dvakrat Auf und nieder ranjk bilbenarjev ter hlastno poljubil rob gospejinega krila.

Smehljaj Mone Lize

Končno se je pobral.
Jecljal je:
»Krasna ste, milostljiva, prekrasna, božanstvena, čudovita! In ta smehljaj Mone Lize! Da, prav nanjo me spominjate...«
Gospod soprog je bil menda vse te poklone preslišal ali pa se je potuhnil, ko da jih ne sliši, gospa pa se je blaženo smehljala — da, prav kot Mona Liza.
»Da, da, sijajno,« kot da govori, sebi samemu, je ponavljal. »Kar takole, kot pravkar sedite, milostljiva.« Senčil si je oči, krilil z rokami po zraku. Sedaj je bil stopil k stojalu, obračal napeto platno, kot da jadra, zdaj na levo, zdaj na desno, stopical nazaj, še pogajnal naprej — meni je udarilo na smeh — ter končno obstal.
»Takole, bravo, takole! S te strani ste najlepši, nepopisno lepi! Veste, da me sedajje spominjate na Macdonaldovo. Prosil bi milostljivo edino še, da ves čas slikanja mislite na kar koli najprijetnejšega v življenju, recimo na vašo prvo ljubezen, vaš prvi tango...«
Plasno se je ozrl po gospodu generalnem.
Na vrsto sta prišli zdaj skrinjica za barve in aktovka, ki ju je bil položil na mizico poleg stojala. Izvelkel je iz torbe slikarsko haljo ter si jo odel kar najbolj svečanostno. Nato je pričel sklatati vse tiste stekleničice in tube s kremami, ki jih je bil prinesel v aktovki. V ogromni ponikljaj pepelnik na mizi pa je nasul iz zavojčka neka siva zrnca

Umetnikova priprava

»Gospod predsednik, saj dovolite — je to moja navada — vselej, kadar pričnem kak portret, moram biti z modelom vred obdan od vonjav in dišav — pardon, na pepelniku ne bo to zapustilo nikakršnih sledov — je to mira — božično kadilo, kot v cerkvi od Te-deumu... Dovolite, da prižgem — in že je zaduhtelo sladko opojno po vsej sobani.
Segel je po stekleničici, opentljen in iz brusnega stekla.
»Milostljiva, želite Šiper, Heliotrop, Ambro, Réve, Cythère, ali pa so vam ljubše Šmarčne, rezeda, vijolice? Vse vam je na razpolago. Ukazujte! Imam tudi balzame iz Mosula, Damaska in Delhija.«
Ne da bi pričakal gospejin odgovor je odmašil prvi, drugi, tretji flakon ter briznil iz njih, ko da blagosavlja svoj model.
Od močnih dišav se mi je kar zavrtelo v glavi; gospod generalni pa, ki je v svojem fotelju bil že zadremal, je pričel kihati ko da ga je napadla španska...
Ko sem se bil opomogel od prve omotice — česa ne vidim? Sklanjal se je nad svojo damo ter s stekleno paličico nanašal nekaj na njen obraz. Ozrl se je bil in zagledal vprašaj v mojih očeh.
»Ah, le malce plastične kreme! Zamaže in zabriše izgledi prav vse, največje in najmanjše gubice ob očesnih kotih, kot ustnice, na čelu, bradi... Imam pa še pravcat zaklad — stavim, da boste od začudenja onemeli, — pravo čudotvorno kremo, prav moj izum, — pomagala sta mi profesor Rebek z naše univerze in doktor Pogačnik iz Podnarta —, izum, ki ga je poznal že blagopokojni Manet, kar bi moralo biti znano vsem seminaristom Cankar-Stetlove soli. Naravno, da sem ga pustil patentirati pod značko »Mikoškrečne« in pravkar se pogajam z nekaterimi zvezdami v Hollywoodu, v Parizu pa z Mistinguetto in Bakkerico, da jim dobavim nekaj kilogramov te čudne maže, ki spreminja — takoj boste to videli — polt v — biserno matico —, da, v bleščečo in pravo biserno matico.«
Bliskovito se je okrenil k mizici, pograbil med flakoni debelo tubo ter mi jo z zmago-slavno kretnjo ponudil pod nos.
»Evo moj izum!«
Pred očmi so mi zaplesale srebrne in rožaste barve njenega ovoja.
»Jo li vidite, moja slavna Mikoškrečno hrepenenje vseh filmskih zvezdnic in lepotic!«
Z globokim poklonom se je vrnil k milostljivi, vrtel čudotvorno tubo v roki ter zavzdihnil s sladkovabljinom: Izvolite — bisernično kremo — očarani boste!«
Ko je odprl tubo, je zadisalo ko v harem! Al! Rašida — pregrešno opojno, nekaka zmes med muskatom in — Kamamberom.
Strmim sem gledal mojstra, kako mu polzi roka po gospejinem licu, kako ji boža čelonoš, blazinico pod brado... vrat...
In v resnici — ne, to ni bila prevara, niti halucinacija — neverjetno — milostljiva se je spreminjala polt sproti v srebrno-mavričasto biserno matico. Z glasnimi Ahi in Ohi sva spremljala z generalnim slikarjevo početje.
Na vrsto je prišel dekletč, opasno globoko izstržen Opazil sem, da postaja slikar nervozen, da nekaj menca, preklada tubo iz roke v roko si briše prste ob haljo. Kar se okrene h gospodu generalnemu:
»Ah, vas smem prositi, gospod predsednik, za malo uslugo? Oprostite, saj veste, diskre-cija, galantnost napram dami da me razumete — takt veleva, no — prosim, izvolite kar sami naprej! Kar nalaho — iz te-le tube, prosim...«

Umetnik portretira

Z globokim poklonom mu je stisnil svoj dragoceni patent v roke. Dama v naslanjajo-čju povsoli oči, gospod soprog pa se je odkajšjal, kar se je slišalo kot »no naj pa bo, zajel globoko sapo ter iztisnil iz tube dobro porcijo maže preko palca in dlani.
Pogumno sicer, a z vidno okornostjo se je lotil nevajene masaže. Ob rahlih četkih milostljive — kakor št. stor, neroda — je končno dovršil svojo nalogo ter si brisal z mastnimi prsti znoj na čelu, ki se je pričele tudi biserničasto svetlikati.
Milostljivi sem ponudil ročno zrcalce.
»Res čudovito ko v pravilci, milostljiva, komaj se boste spoznala...!«
In tudi njej se je izvil dolg in zategnjen Ah.
»Tako, sedaj je vse pripravljeno in lahko pričnem,« se je oglašil slikar.
Iztisnil je še iz tube na bleščeče, polirano paleta barvo za barvo po vseh predpisih mavrične lestvice vse postrojeno v zglednem redu kot vojaška četa, oborožil se s tucatom opentljenih čopičev, nalil v pločevinasto skodelico na paleti pristnega bolgarskega rožnega olja... udarilo mi je v nos da se mi je spet

zavrtelo v glavi, generalni pa je kihnil, da se je stresel salon.
Slikar je zakrilil, zamahnil z desnico ter pričel.
Pomaknila sva se mu bliže za hrbet, da lepše vidiva.
Konica zlate kune je zarisala tenki lok desnega obočja. Božajoče je držal čopič po deviškem platnu, ves čas na terenu desnega očesa.
»Na vrsto je prišel tisti slavn, izrez à la mandelj — prav kakor to predpisuje akademski kanon — zenica, ris, belo v očesu-trepalnice... Izmenjaval je čopiče, Minevalo je že pol ure, cela ura — nepremično sva nema sledila vsaki slikarjevi potezi.
Letgnil je na dolgo vrat, stopil na prste ter se sklonil bliže k modelu. Kaj, vraga-opazuje? Ko da nekaj šteje. Odločil sem se, da prvi prekinem svečan molk.
»Moister, kaj pa štejete?«
»Nejevoljen se je ozrl.
»Trepalnice, saj vidite!«
»Trinajst, štirinajst,« je nadaljeval — »ne motite me, prosim, je to izredne važnosti, če naj izrazim dušo, poduhovljenost — petnajst, šestnajst...«

„Poljubljam vam roko, madam...“

Gospod predsednik in generalni, ki je videl, da sem si končno upal odpreti usta, se je sedaj odločil, da tudi sam katero zine.
»Moister — saj dovolite, ali se vam ne zdi, da ima moja soproga malo svetleše oko no-tisti kolobar krog zenice — mislim?«
»Ah, menite iris, iris — mrežnico, gospod generalni? Zakor želite. Prav rad, samo da ustrezno vašim željam. Kar zapovedujete: malahitnozeleno, kobaltov azur — ultramarin, zametastostvo mišjesivo...«
»Moister, nisem tako mislil. Nočem vam ničesar sugerirati. Mislim sem, le za mano svetleše. Če pa je seveda tisto — kako ste že dejal — malahitnozeleno — bolj sodobno, moderno — prepuščam popolnoma vam. Kaj-neda, saj si naše dame tudi poljubno barvajo lase, kakor pač nanese... Platinblond, Kishlingblond, Tizianblond...«
Tu ga je prekinila pohlevno trpeča dama v fotelju z rezkim:
»Aber, dragi, se reče vendar Tizianroth!«
Ko da ga je zadela strela z jasnega, je umolknil.
»Golobica« pa je obrnjena k slikarju nadaljevala:
»Moister, ko boste slikali moje lase, bi jih ne mogli spreminiti v Tizianrdeče? V to barvo sem zaljubljena. Naveličala sem se biti večna blondinka. Prepričana sem, da bi me naredil Tizian vsaj interesantnejšo, če ne že mlajšo. Možek, da ves, ob prvi priliki si jih bom pustila prebarvati...«
»Ze spet kaprice,« se je pohlevno oglašil gospod: »Pustimo lase za pozneje — toda, moister, da se vinemo k očem. — zelene oči — to bi pa bilo res nekaj apartnega. Tako zelene — veste, kot jih je imel — no tisti Tizian...«
»Pardon, gospod generalni, v mislite tistega mladeniča ki ga je bil slikal Tizian.«
»Da da tistega. No tisti Moloh... ali kako ste že dejali: Malahitgrin?«
»Prav kot želite, gospod predsednik. Jutri to ponovimo. Milostljiva je že utrujena. Za danes sem gotov. Jutri na pride na vrsto levo oko in tista korektura. Ko bodo prišli na vrsto nosje, ne pozabite milostljiva poklicati frizerja. Za danes sva končala. Milostljiva poljubljaj vam roko in skrena hvala za seanson!«
Končano, oddahnil sem se. »V delavnico sem Tvojo zrl« — sem se zamislil s pesnikom.
Sledila je serija globokih poklonov, slikar je pospravil svojo robo ter se ritenskih korakov venomer se priklanjajoč — zaletel v široko odprta vrata. Se en poklon, da je udaril s čelom ob kolena — in že sva bila zunaj. Gospod generalni naju je bil spremljaval prav do večnega portala.

Skrivna čudesa z rožami

V »Rolls-Royceu«, ki naju je ves čas potipežljivo pričakoval, je blaženo smrčal slikar-je sofer. Držnil se je, planil po koncu in hitel odpirat vrata. Moister mu je velel, naj sede k volanu, nakar se je potopil kraj mene v mehke globine gosposkega fotelja.
»Ko sva brzela mimo bolih vil in mogočnih palač, sem se sklonil k sosedu, da razrešim še eno vprašanje.
»Moister, iskreno sem vam hvaležen za vse. Sedaj vem vse. Samo še eno vprašanje, če dovolite. Kako pa je s tistimi rožami?«
»Ah, rože! Prav rad! Cisto enostavno, gospod doktor. Kot slikar se ukvarjam tudi s kemijo in iznašel sem poseben lak — lak, ki v temi fluorescira — izžareva — razumete? Patenta še nisem prijaval. Rože, ki prihajajo v poštev, seveda skrbno izbiram. Predvsem rože iz San Rema in Nice. Cene tu ne igrajo nobene vloge. Držim se načela: najdražje, najboljše. Potem pa razne kemikalije, ki podaljšujejo rožam življenje v vodi. Pa to so moje tajnosti. Za slikanje roza in temnordečih rož na primer uporabljam prav kot dame za svoje ustnice razne specialne ruže — granat skrat, geraniji, purpur — kaj bi vam vse to našteval. Skratka, vsak posamezen listič prevlečem s tem lakom — učinek, lesk, ki ga oddaja, je nepopisno, tako da je nekoč sam upravitelj Narodne galerije v Ljubljani, Janez Zorman, krstil moje rože za zbiskane škornje. Če pa hočem dvigniti efekt mojih luči in sijaj mojih barv do skrajnosti, pa uporabljam čisto mi-niaturne žarnice, ki jih montiram na dno mojih rož — Toda ne hotel bi, da izvedo za to moj

zavistni tovariši. Prosim vas, doktore, da obdržite to zase, da smatrate to za diskre-cijo, ki sem jo zaupal samo vam. Za tisti lak pa sem v dvornih, kako bi ga imenoval... No, na to ni nujno.«
Rahel sunek. Limuzina se je ustavila pred širokim portalom Kresuje.

Tako; zdaj pa vemo!

Izstopila sva. Spreml sem slikarja do stopnišča. Poslovila sva se. Nekaj časa sem gledal za njim.
»Reveč! Prav za prav se mi je smislil. Toda tu prenehaj vsaka sentimentalnost! Razkrinkal sem ga do gola, to poturico, tega lopova! V mladih letih je res še nekaj obetal — toda danes, to sramotno klečeplazenje pred snobovskimi okusi, to salonsko kičarenje, to ga-zenje vsch zakonov umetnosti — ne, bil je skrajni čas, da se napravi konec tej lažumetnosti.
Na tebi je sedaj, slavna Narodna galerija, da pomeneči vse tiste njegove kričave kiče, kar jih sploh je, iz galerije, na tebi, slovenska umetnostna zgodovina, pa tudi na tebi, Društvo slovenskih likovnih umetnikov, da črtate nevrednega slikarja iz svojih seznamov in vrst! Sodi naj mu narod!
Jaz pa si umijem roke, ker izpolnil sem svojo dolžnost!

IZ ITALJANSKE LIRIKE:

Giuseppe Ungaretti:
Človek sem
Kakor ta kamen na Sv. Mihaelu, tako je mrtel in naglušen, pa uporen, ves izsušen in popolnoma brezdušen, kot ta kamen jok je moj, ki nič ni viden.
Smrt odkupi se z življenjem.

Vallancello di Cima, 4. in 5. avgusta 1916.

Če...

Če hoče ženska možkemu razodeti, da mu je naklonjena, mu zaupa svoje skrivnosti
Če piše žena ljubavno pismo, se le redko zgodi, da je nslavljeno na moze
Če žena ljubi, zgubi svoje srce; če ljubi mož, zgubi poleg srca tudi pamet
Če reče žena, da bo začela novo življenje, se to pravi: novo ljubezen.
Če ni žena nekemu več naklonjena, se za-nima gotovo že za drugega.
Če odpre ženska možkemu nebesa, mora ta glavno plačati vstopnino.
Če začne ženska kolebati, potem je sama s seboj na čistem.
Če vzdigne mož padlo žensko, popravi naj pako, katero je storil drugi.
Če te ljubica goljufa, ne obupaj: tvoj naslednik te bo moškval!
Če ženska veliko objubi, malo drži.
Če začne mož svojo ženo zanemarjati, ima rogove že v žepu.

Strmiški: Uganka

Besedo celo če premisliš malo, pa veš, kam dela je nevesta balo. Če zadnji črko mesto prve vstaviš, latinski lep pridevnik si sestaviš. Pomeni zlo in grenko ta beseda; zakonski sreči: slaba je soseda.
Brez glave — v štirih črkah — bo nevesta dejala ženinu, da mu bo zvesta. Z imenom svojim mu bo potrdila, da dolgo, dolgo ga je že ljubila.
Ko sta tako dobobra se zmenila, sta pred latinski brž oltar stopila, nakar slovesno sta se poročila. (Za predujem sta nekaj naročila.) Tri zadnje črke povedo oboje, beseda kaže vendar vsaka svoje.
Bogú se tujemu priporočita, komu, ta ve, kdor zadnji črki čita: egiptovsko božanstvo tu se skriva, ki sončne žarke na zemljo razliva.
In črka zadnja, prva v abecedi (tako se širi govornica med sosedi) se po predujemu kmalu bo poznala, ko hčerka v zibelki bo zajokala.
RESITEV UGANKE PRED TEDNOM:
Hvala, vala (val, vala), Ala, a (kratka brzopjavna za Laze) a = prva v abecedi Hv-a-la = sredi besede.